

Regine Normann

Stængt

bokselskap.no
Oslo 2022

bokselskap.no, Oslo 2022

Regine Normann: *Stængt*

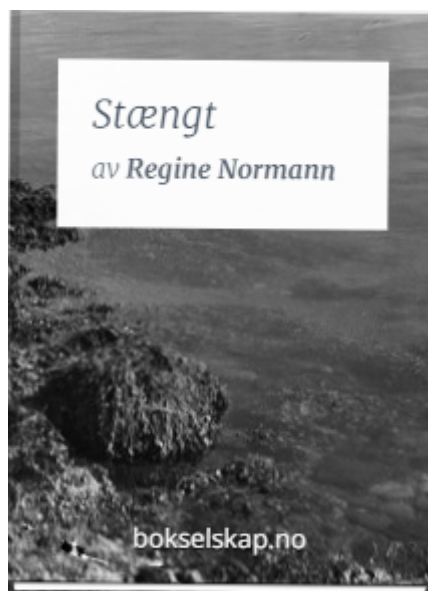
Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1908 (Kristiania/Aschehoug).

Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket (nb.no)

ISBN: 978-82-8319-672-6 (bokselskap.no), 978-82-8319-673-3 (epub), 978-82-8319-674-0 (mobi)

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

[DEL] I.

[1]

[3] Til stængsel og forargelse for veifarende mand videt pollen sig mellem myr og aas. Ikke roendes med baat var den – ikke vadendes for folkefot heller.

Men Rubert-Brita, som hadde gammen sin paa inderste strandstrimen, der bjørkesnaret krullet sig frodig i lyvd av aasen, sa, Vorherre hadde skapt pollen i sin mildhet til indsmætt for de vilde svanerne, som aarvist kom susende i skinnende flok og slog sig ned der sommeren over, laget rer og klækte ut unger paa den vesle græsholmen og laa og roet sig inderlig godt og fornøiet.

Riktig et velsignet naboskap var de blet for hende, enslige kroken, som snart ikke kjendte sig godfor kræke længer end hun selv var lang til.

Sara Isakine, den lyslette, sukkervakre jentungen hendes, som skriverfuldmakta var far for, trodde vist og sikkert, at svanerne var engler og fløi til himmels om høsten.

[4] Det eigode gudsbarnet hadde mange funderinger, Rubert-Brita ikke raadde svare paa. Men et steds gjemte Vorherre fuglene sine og var det ikke under jorden, maatte det vel være bak himmelsynet et steds. Hans eiendom var de – dem hadde han etlet sig selv av al fugleflokken, og mer end én gang hadde Rubert-Brita faat sande, at uheppels og sykdom heftet sig ved dem, som vaaget forgripe sig paa eiendommen hans.

Som nu han Jakob, ældste barnet hendes, det vandtreftet. Hadde han ikke under opveksten været forgjort til at hive med sten efter fuglene? Nu dugde han ikke til det engang, tredveaars karen han var. Kroppen den skrumpet, og hodet det æste, og mankementet paa forstanden økte gudbedre aar om andet.

Men likheten med gammelgjestgiveren, som var far for stakkarstinget, den blev mer og mer synlig baade for gud og mennesker efter som aarene randt.

*

Akkurat paa det syvogtyvende aaret siden Mikkelsmess var Rubert-Brita, dengang hun kom til Været som budeie og blev med gutten. Og gammelgjestgiveren fæstet hende [5] pladsen her paa levetiden, bygde gamle og skaffet hende et par gjeter og smalebeist til at livnære sig med.

Han brukte det, gammelgjestgiveren, at forsørge det uægte avkommet sit paa det viset og større skaar i rikdommen blev det ikke, om han fæstet bort en bette her og enⁿⁱ bette der, naar mest halve sognet var hans med hus og grund.

Anderledes hadde det sig med skriverfuldmakta. Han var ung og ansigtsvakker og ga hende fem kroner og et silketørklæ, og hun lovde og forsvor ikke at nævne ham som far.

Det løfte hadde hun ærlig og redelig holdt – om den fine herren hadde hognet sig ved hendes simple krop, trængte ikke hun bringe ham i uleilighet. Der råk saamangen fark langs land og strand, at en barnefar var det sagtens utkomme skaffe sig.

Dengang hun bar jenten til daaps, hadde «han far sjøl» ikke gaat haardere ind paa hende, da hun sa, hun ikke kjendte navnet til ham som lissom far skulde være. – Han hadde grønrotet vest og rødt halsbind, mer skimtet hun ikke i skumringen.

Men barnet hadde retten til farsnavnet sit, og eftersom Sara vokste til, snil og [6]føielig og sukkervakker, var anfektelsen kommet over Rubert-Brita. Den øktes i vinter, hun blev sengeliggende, saa hun nu hadde sendt bud og hilsen til præsten, at om hans veie laa paa den leden, han da vilde være saa inderlig snild at se indom hende. Hun vilde gjerne lettes for det, hun hadde paa hjerte og faa avløsning, inden Vorherre kaldte hende.

[2]

[7] I solhædingen laa Sara paa knæ ved pollen og skurte melkekjørler og hadde det brændende travelt. Det gule haaret stod i krus rundt det lyslette ansigtet, som blusset av iver, og vandet skvatt fra stakkekanten, hver gang hun under arbeidet vrikket den lubne trettenaarskroppen.

For en dag det hadde været!

Først hadde han Jakob hat krampen. – Laa plent stiv i sanddungen utenfor vinduet og tygget skum...

Mor prøvde kry sig frem av sengen for at hjelpe, men fik svimmelen, straks hun prøvde, og maatte lægge sig nedfor igjen.

Sara stak jernskeskafte mellem tænderne paa broren, for at han ikke skulde lemstre tungen fordærvet, og øste vand i ansigtet hans og balte med ham til togten slitnet. Saa slaget han ind i gammen og væltet sig opi sengen til moren, som han gik og stod, med de skidne bukserne, og sovnet som en sten.

[8] Og der laa han, da præsten uforvarende kom med sakramentet, moren hadde bedt om. Sønnen til handelsmanden paa Skar fulgte med og bar skræppen med kjolen og kragen og det, som hørte med til avløsningen.

Moren blev storglad. Men du min, saa ærgerlig det var, at Sara ikke aatte snusen i, at de var i farvandet. Saa skulde sandelig stuegulvet været overvasket og hvid sand strødd paa dørhellen og alt set pynteligere ut, end det gjorde. Som det nu var laget, slang lurvehosene hans Jakob paa dørstokken og melkekjørlerne inde paa gulvet – – Og putevaret i sengen var langt fra rent og noget utkomme fandtes ikke til at faa skiftet paa det, som laa paa græsbleken. Hvad maatte de tænke om hende, store veikja, som ikke fjælget likere unda fra morgen av!...

Jenten skurte ivrigere og ivrigere for at døive mindelsen.

At præsten trængte be hende tørke bordplaten – – – – –

Han bredde hvid duk over bordet, stillet lys i to staker og satte et slags vase av sølv, eller kanske var den av guld, og en bitteliten tallerk paa duken. – Saa trak [9] han paa sig den lange svarte kjolen og knyttet fin, kruset krave rundt halsen.. Du verden, saa vakkert det var. Og salmebok la han frem og en fin bok med

guldforgyldning paa bladene og et digert blankt kors paa permen. Mer fik hun ikke se, for hun og handelsmandsglunten maatte gaa. Men uten ifra saa de lysene bli tændt og hørte præsten synge. – Hadde ikke den fremmede glunten været, vilde hun sat sig under vinduet og lydd efter.

Jenten holdt op med arbeidet og stirret paa svanerne, som varlet utfor land og nappet sjøgræs. De kjendte hende og var blet folkevan av det, hun brukte mate dem.

Han glunten, Erstein var det han nævnte sig, vilde ikke tro de blev til engler om vinteren og fløi til himmels.

De reiste andensteds hen, sa han, og lette sig aapne poller for vinteren.

Hørt slikt, som om ikke alle poller frøs igjen om vinteren, han trodde hende bra dum. – – Og naar det vaartes fløi de hid, men hvordan kunde de vite, at isen var brudt op?

Det var sandt, Vorherre varskudde dem. – Men hun for sin del hadde bestandig ment, det var til ham de fløi, naar de syngende [10] blev borte mot himmelblaaet, og moren hendes sa det samme.

Men ut til holmen, der rerene var, slap Erstein at komme, for baat fløt ikke, og bunden var mudder og kviklere. Tror du ikke han yppet sig, gapstriken – sakk i tilknæs og var glad han lot være!

Men fuglene, stakkar, de blev skræmt og satte til havs og kom ikke tilbake før i kvældingen. Kanske var de der ikke alle.

Hun vilde se over flokken, pekte med fingeren og talte dem, efter som de skilte sig ut: Der er du og din make, der er du og din make, der er du og din make. Nei de gik om hverandre, og desforuten var der en upar...

Sølverne kvit bruste de i kvældsolen og dubbet den lange halsen; men laa de still, tvesyntes de i vandet – en over, en under – Det samme gjorde holmen og aasen. Og der var sol under som over, og blomster og grønt og bjørk og himmel. Gamme var der og græsbakke med næpehage. – Ja de underjordiske, de vidste lage alt sit likesom folk oppe paa jorden hadde det. – – – Og se der! Jamen aat gjeterne deres i tykkeste hagen. – Sanset de ikke agte efter krøttursbeistene?...

[11] Forhugen efter at se bedre tøiet hun sig over vandet, men gled og slumpet uti med haanden; fik med det samme øie paa deres egne gjeter i næpehagen og løp haukende op for bakken. – – – – –

Efter avløsningen bar det fort nedover med Rubert-Brita, og inden Olsoksmess var baade hun og han Jakob, tomsingen, gjemt under græstorven.

Pladsen gik tilbage til jordherren, og fattigtilsynet formaadde præsten til mot rimelig betaling at ta sig av den forlatte jentungen og lære hende barnelærdommen, for det hadde været smaatt bevendt med skolegangen hittildags.

Den dagen, Sara sa farvel til pollen og svanerne, gik hende sent av minde. – Tidlig fra morgen gjorde hun sig færdig til turen og pakket eiendelene sine. Silketørklæet og sjalet efter moren og den sorte cordeskjolen, som var blit omsydd til hende, la hun pent ned i bommen og bredde en haandduk over. Men brystnaalen og speilglasset og den fine nydelige godlugtsaapen, som moren hadde været særs rædd om, gjemte hun i læddiken med sine egne smaatøler. Et par postelinskopper og en glasasjet stak hun mellem sjalet og kjolen og laaste bommen. [12] Resten av klæesplaggene sanket hun i bylt.

Saa tutlet hun ned til vandet. Svanerne var blet sky av alt traakket med fremmedfolk, som var tilflyttet pladsen, men hende kjendte de og kom, da hun lokket dem med frokostmaten sin. Selv var hun ikke god for at faa tuggen ned, saa de kunde ha den avskedsbiten –

Fremmedkjærringen fulgte et stykke paa vei og bar bommen. Ved skilsmissen ba hun Sara skikke sig vel og Vorherre være med hende. Sara bandt bylten paa ryggen og tok bommen i næven og ruslet videre. Men taarene stridrandt, og gjerne hadde hun delt lodd med han Jakob og moren, dér de laa. Det var lydt i luften, og blikstille og graaslør for solen.

Før middagstid hadde hun naadd bakkerne ovenom præstegaarden. Du verdens min, for nogen gilde hus! En, to, tre, fire – hvert til sit bruk, tænkte hun. – Den lange rødmalte bygningen var almestue og baarstue, og derinde hadde hun været for mange aar tilbake, engang hun fik lov av moren at bli med til kirken. Og den store hvitmalte med grønne blomster opefter panelingen og stor hage paa fremsiden, det [13] var stuebygningen, og saa var det fjøset og stabburet. Men den bittelille der i hagehjørnet med tøy til tak – den som barnene lekte sig ved – hvad var det for et hus? Og det dér med blank netgare omkring, det var kanskje for

hønsene. – Men aller gildet var kirken, som den laa for sig selv paa bakkekammen med kirkegaarden bortenom.

Omtænksom vøtet hun tørklæsnippen og strøk sig over øinene, skubbet haaret fra panden og knyttet knuten stramt under haken.

Men alt det hun saa og oplevde den ene dagen! Først var det præsten, som hjalp, fordi hunden holdt paa at skræmme hende fordærvet. Og sammen med ham var fire smaajenter, den ene penere end den anden, og to gutter, som var mindre end pikerne, og én som var lang som præsten.

Præsten kjendte hende igjen og klappet hende paa kindet og sa, hun fik være velkommen til garden, og smaa-pikerne fulgte hende ind paa kjøkkenet og der var der nydelig lugt av god mat.

Men fruene var ikke mild i opsynet, som præsten, og hun bød hende ikke være velkommen – –

[14] Sommeren igjennem gjættet Sara krøtturne og lærte katkismen og bibelhistorien, og præsten hørte hende i leksen om kvælden. Resten av aaret gik hun budeien tilhaande og gjorde god nytte for sig. Men det aller forunderligste blev, naar hun tre gange om uken slap til at sitte paa skolen sammen med præstebarnene. – Det var ikke maate med alt, hun da hørte og undret sig over. – Ellers var præstedøtrene urimelig snil til at laane hende bøker, som hun sat med til langt paa nat i det vesle baarstukammerset, hun delte med budeien.

I sit sekstende aar blev Sara komfirmeret, og samtidig stedde præstefruen hende som barnepike hos handelsmanden paa Skar.

[DEL] II.

[1]

[17] Sky skottet Sara rundt de nakne, umalte vægger, som lette hun etter noget at kjende sig glad ved, fandt det allikevel ikke og bøiet opgit ansigtet ned mot bordplaten for at slippe at se.

Dette var hjemmet – – Her skulde levedagen slæpes tilende, indtil Gud almægtig og barmhjertig saa hendes nød og løste hende ut av pinen.

For pine – pine var det hver dag, hver time, hver evige stund, at være gift med én, naar hjerte og sind var hos en anden.

Høire arm laa slap langs bordplaten, hun hældet kindet mot den og stirret sløvt ut i den lyse sommernat, mens tanken rotet og prøvde finde mening – et eneste litet glimt av høiere styrelse i alt det, som var hende vederfaret.

*

Det var ifjor, andre aaret hun tjente barnepike hos handelsmanden paa Skar, at [18] sønnen, studenten, han Erstein blev hjemme vinteren over.

Og saa hadde han fattet godhet for hende og hun for ham, endda hun inderlig godt visste, hun var en fattig, simpel pike og han en fin glunt.

De mangfoldige gange sa hun ham det. Men han paastod, de skulde giftes, bare den tid kom, det var ikke mer at snakke om den ting, og saa hadde hun lat være.

Møttes gjorde de, saa ofte høvet var der, tiest paa salsgangen og barneværelset, naar han drev indom, og de største barnene var ute. Han lot, som om han lekte med de mindste, men det var hende besøket gjaldt.

Hun smilte ved minderne og pustet dypt. Du min for en glunt! – – – Saan han kunde kysse og kjæle – – –

Men saa blev bestemmelsen, at han skulde tilbake til byen og ta fat paa studeringen igjen. De sørget paa det begge to og syntes, det blev forfærdelig vondt at skilles. Og siste kvælden, han var hjemme, stakk de sig bort paa mørkloftet. Der satte de sig paa en kasse i inderste kroken og ba farvel og holdt inderlig av hverandre.

[19] Han sat paa kassen og hun sat paa fanget, med begge armene om halsen hans, værre synd visste Gud i himlen, der ikke fandt sted dem imellem, da mor hans kom over dem.

De hadde ikke hørt hende komme og ante hende ikke, før hun skrek i, hvad det var de hadde for sig, og smældte Sara en under øret og fakkete Erstein i trøien og halte ham med sig, som var han en vott og ikke fuldvoksne karen at regne for.

Og saa klomset blev han av aatfærden til moren, at han ikke fik ord for sig, det hun kunde høre. –

Resten av kvælden og natten med vaktet hun over dem, saa der ingen raad blev med at snakke sammen. Og tidlig om morgenen reiste han uten farvel til hende. Det sørget mor hans for.

Tunge blev dagene for hende som tilbake sat med fortrædeligheten og savnet – – Det var bedre, hun aldrig hadde truffet glunten, slik pinte og grov det ved dag og ved nat – – Og fruene var etrende sinte og stikkendes av sig, alt det Sara strævde at gjøre hende tillags, saa medtjenerne ikke visste det værste, de skulde tænke.

Men hos handelsmanden formærket hun [20] ikke den ringeste forandring. Han var godslig og faasnakkendes som altid.

*

Sara lekte med barnene inde paa dagligstuen den eftan brevet kom. Fruen stoppet strømper og handelsmanden sat i sofahjørnet og røkte langpipe til kafeen.

Betjenten bar ind posten og la den paa bordet ved siden av kaffebrættet. Fruen slap arbeidet og gramset over brevene. Fandt et til sig og et til Sara. Begge var fra Erstein, og ærg puttete hun dem i lommen.

Sara stod ved siden og skulde hindre mindste gutten i at klyve op paa stolen. Ogsaa hun hadde set brevene og kjendt skriften. Hun vilde til at række haanden efter sit, da fruene la det i lommen og ba Sara gaa og vaske barnetøi og lægge i ovenpaa salen.

Hun maatte gjøre det, hun blev bedt om, uten at turde kny. Men bare én visste, hvad hjerte hun gikk med.

Efter nôn ba fruene hende bli med sig paa storstusalen.

Dagslyset sév graat gjennom de nedrullede gardiner og synte silketæppet paa begge sengene og det nydelige, roseblomstrede tapetet, og speilet i kroken med bred [21] guldramme og hvite flors gardiner heftet omkring. I lænestolen ved bordet mellem begge vinduerne tok «ho sjøl» plads. Høi i sætet og streng i opsynet sat hun der og glante hoffærdig paa Sara, som fattigslig krøkte indfor døren og kulset av spænding.

«Der var brev til dig, Sara, fra Erstein,» sa fruén. «Men det brevet har jeg brændt, for at du ikke skal forledes til det, du engang vil angre.»

Sara prøvde ta til gjenmæle – si at brevet var hendes og ingen andens, men ordene vilde ikke over de tørre læber – Saa opgav hun det – Mumlet bare hen for sig, at Erstein var gla i hende og hun var gla i ham.

Fruen spurte, hvad det var hun mumlet om og vinket hende nærmere.

Sara lystret seigt vinket – Kanske tænkte hun slaa til hende. Hun var troendes til det...

Men fruén nøiet sig med at fatte hende haardt om armen, og la ivrig ut om Erstein: Hans evner, hans fremtid, alt det han kunde naa at bli til, om han fik være i fred – –

Sara – var det noget til kone for ham? Uvidende og dum i de ting, han brød sig om – – Uten dannelse til at te sig blandt [22] fine folk – – En skam at trækkes med frem igjennem livet – –

Skamme sig ved hende! Ordene sved. Præsten hadde sagt, hun hadde rike evner, og bøker hadde hun ogsaa faat læst, den tid hun var paa præstegaarden. At hun var et fattigt, simpelt, almindeligt menneske, som ingen lærdom hadde faat i sammenligning med Erstein, det hadde hun sagt ham. Men skamme sig ved hende for det, naar han først var gla i hende – –

Harm rykket hun til for at slite armen fri.

Kjærlighet, blev fruén ved at snakke med myk røst og fattet haardere tak – den rette og sande kjærlighet, det var først og fremst at ofre alt sit for den, man var gla i. Jo sandere og dypere kjærligheten var, des mer saa den bort fra sig selv – vilde bare den andens vel. Gjaldt det end livet, én ga det med – –

Og var der noget i det, Sara sa, om at hun har hjerte for Erstein, vilde og kunde hun da være med paa at lægge hans liv øde? Tusen gange ædlere handlet hun, hvis hun nu slog op med ham – Heller forvolde ham den korte smerte, der snart ga sig i hans alder, end ødelægge hele hans fremtid. [23] Tænk, naar det blev en stor mand av Erstein, da at kunne si til sig selv: Dette har du, den fattige, ringe pike gjort ham til, fordi du ikke var selvisk i din kjærlighet, men undte ham alt...

Trodde Sara, at morshjertet ikke blødde i hende her hun sat? – – Aa jo – Eller, at det ikke gjorde hende bitterlig ondt at skille dem ad? Men det var med hans vel for øie hun handlet, og en mand i hans alder fandt fort det han kunde trøste sig ved – «De er slik mændene,» sluttet hun braat. «I hans alder.»

Sara blev het og likesom svimmel av at høre paa fruen – Elske Erstein, ofre alt av kjærlighet til ham uten at tænke paa sig selv, det kunde hun, endda hun bare var fattig og simpel, og det lovde hun at gjøre – Blev han lykkelig, fik alt med hende være det samme.

Og fruen kjælte og strøk hende over haar og kind og kaldte hende en bra pike, hun aldrig skulde slaa haanden av og ga hende en næsten flunkende ny kjole og to nattrøier av prikket sirts.

Ukerne gled – – Der kom ingen fler breve fra Erstein, det Sara kunde opdage, [24] men inderlig ønsket hun, han skulde skikke om ikke mer end et par linjer, og si, han ikke bar nag til hende – Fruen hadde jo skrevet utførlig, om hvorfor det maatte være forbi – Bare han ikke gik der og sørget sig helseløs –

Sara hadde det fremme for fruen en dag, de sat paa barnekammerset, men hun trøstet hende med, at Erstein tok det svært rolig og liketil, og at han vanket dagstøt hos en fornem familje med tre voksne, ugifte døtre.

Da kjendtes det i brystet paa Sara, som øvde de blodig uret mot hende. Og offerviljens glorie bleknet, indtil fruen vandt stase den op igjen med mange skinnende ord.

*

Akkurat i skraapfisket samme aaret tok Olai Oredal – eller Kræmmer-Olai, folk kaldte ham for – til at gaa paa frierfötter efter Sara – Han handlet under gruseste fisket med færdigsyde klær, kjoletøi og anden tillokkendes kvindfolkstas; men

helgdagskvældene holdt han opbyggelse paa skolehuset, for han var en avholdt prædikant, som stod sig godt baade med præster og lærere, der han fór frem, skjønt han bare i navnet kunde siges at staa i statskirken.

Sara kunde ikke utstaa hele fyren og [25] hyste stygge for ham – helligmiskeren – og holdt sig unda paahænget hans, endda baade handelsmanden og især fruene var svær til at paamine hende, for et godt gifte Olai Oredal blev. Velstandskar med eget hus og jord og mange penger i banken var han. En atten tyve aars aldersforskjel blev ikke værdt ta paa munden, naar en pike i hendes kaar hadde det tilbudet.

Desmer skygg blev Sara. Og mindet om Erstein var støtt levende, selv om hun hadde frasagt sig ham.

Men Kræmmer-Olai var ikke snar til at gi sig. Han fandt paa at tinge lossement paa stabbursloftet hos handelsmanden, fordi der var ugreie med det husrummet han hadde, og Sara blev den av pikerne, fruene satte til at holde værelset hans i orden.

Hun passet gjøre det, mens han var optat utendørs, saasandt hun kunde se sig snit til at slippe fra barnene den stunden. Tiest lurte han hende op, og en kvæld, det var blit sent, brukte han vold.

... Hun værget for sig, tagg og graat og kom sig ikke til at skrike om hjelp av angst for skammen.

Fruene mærket, det var noget, Sara gjemte paa og fik lokket det ut av hende. Men [26] siden skamskjældte hun hende, den tøyten, som ikke hadde ropt paa hjelp. Hun trængte ikke skape sig sorgfuld, hun, ingen narret hun med sipet sit – Og hadde hun bekvemmet sig til at være Olai Oredal nær paa den maaten, fik hun se til at gifte sig litt fort – om han vilde ha hende – Tjenesten der paa gaarden var ikke for løsagtige piker, saa meget hun visste det.

Ogsaa Olai Oredal maatte aapne sit hjerte for fruene. Han var dypt nedsunken i mismot over kjødets fald, men hun skulde ikke tænke ringe om ham, for det som var skedd: Det var hans store kjærlighet til jenten som hadde drevet ham til det fortvilede skridt, for at sikre sig hende. Og helst den dag imorgen var han rede til at ægte hende. Han hadde nok for dem begge, og det kunde han bedyre fruene, at Sara aldrig skulde lide overlast hos ham.

Fruen fulgte ham til præstegaarden, og der blev uttatt lysning, for brylluppet skulde staa om fjorten dage. Sara spurte de litet tilraads, og hun lot dem ordne det, som de selv vilde.

I sidste liten hentet hun likevel mot til at be om utsættelse. Hun vilde til en moster av sig og bli der et halvt aars tid. Og [27] det var blet avtalt mellem Olai og hende, at hun kunde faa den utsættelsen.

Men morgenen den søndagen, brylluppet skulde staat, kom handelsmandsfruen og præstefruen stimende ind paa barneværelset, og tynd og mager stillet præstefruen sig foran hende og viftet advarende med fingrene og foreholdt hende det upassende i at reise.

Olai Oredal hadde skriftet sit feiltrin og talt med præsten og hende om saken og derfor var hun her idag – Han stundet inderlig efter at faa gjøre godt det, han i ubesindighet hadde forbrudt sig, og vilde ha giftet sig efter bestemmelsen, om ikke vingleriet til Sara var kommet imellem – – For respektabel og agtet mand var Oredal til at narres i stry av én, som skiftet kjæreste, eftersom nogen bød sig – saa fortalte i det mindste rygтет. Og Sara maatte være forsigtig og ta sig vel i vare, at ikke den ulykkelige morsarven bragte hende paa avveie, formante præstefruen dystert.

Skamrød var Sara veget unda skridt for skridt, til hun stod klemt mellem to barnesenger, saa rettet hun sig braat og steg fremover. Kunde præstefruen ha hjerte til [28] at nidsle hende med den døde moren! Og hun, den andre fruen, efter alt det, som hændt var, aarke at høre paa! kokte det i hende.

For hendes skyld skulde han slippe at bli utskjæmt. Vilde han ha det paa den maaten, saa gjerne for hende, hun var færdig paa timen, lo hun koldt og kastet paa nakken.

Og saa hadde de pyntet Sara i præstefruens gamle, sorte silkekjole – de hadde den ute i gangen – og krans og slør; for det hun skulde hat paa, var ikke blet færdig. Og barneflokken stod stum forgapt og undret sig over, saa fin hun blev – – –.

Hun gadd ikke mindes længer – – – Kirken og den tunge, kvalme luffen – Almuen, som glodde – Præsten, klokkeren – ordene de sa, salmen de sang, i skodde svév det. Og sans og samling vandt hun ikke tilbake før om natten, Olai laa og snorket med næsen mot væggen.

Stilt stod hun op og taslet vart paa bare ben ut av værelset og op paa mørkloftet. I kroken, der hun og Erstein hadde bedt farvel, stanset hun en stund og ropte paa ham indvortes. Tagg ham ikke være lei paa hende for det, hun hadde gjort.

[29] Og da – just som alt var saarest – kjendtes det grangivelig som han var hos hende, og tydelig hørte hun ham si som han pleidde: «Jeg er gla i dig til sidste blodsdraapen, veit du.»...

*

Nei, nei, nei, rettet hun sig – Hun maatte ikke grublisere længer – – Hun mistet vettet, blev hun ved at tænke paa Erstein.

Og saa kunde hun ikke la være! – – Hun gik her ukjendt for alle i den fremmede bygden og mutters alene paa femte døgnet, siden Olai drog av gaarde med skræppen. Hun var nære paa at sakne ham, trods al motviljen – –

– – Fjorden var svært blank i kvæld, og solen hang langt, langt ute i den glitrende hildring over havranden. Hun skubbet stolen tilbake og reiste sig trægt, kom i det samme til at se ind i speilet over komoden og blev staaende og blunke med øinene.

Fjorden var dér ogsaa – – Nydelig vakker langs vestsiden. Fjeldene bygget sig som lysende mur, og odder og hus svam i guldsjø. Men østsiden laa i skimrende blaadis med mørkere striper, dér kløft og skred streket fjeldgaren.

Som det fineste skilderi fornam hun det [30] – Saa litet – saa nydelig og tydelig, tusen gange penere end at se paa gjennom vinduet.

Forsiktig hegtet hun speilet av spikeren, drog bordet fra væggen og stillet sig tæt indved vindusposten. Herfra var det endda tydeligere – Og skilderiet vekslet og blev nyt eftersom hun snudde og dreiet speilet – Solen taalte hun med aapne øine, græsli og lyngrabb, eng og potethage, skogsнар og mosgrodd ur, alt var det der med en underlig vén let.

Mild andagt vældet op i hende, som i kirken juledag, naar lysene blinket i kronerne og brisk duftet nyhakked paa gulvet, og den digre ovnen var gloende rundt døren. Jomen hadde Olai hat skjøn paa det, som var vakkert, da han flyttet stuen sin øverst paa Leitet! – Fra dette vinduet var utsigten til fjorden, men fra det andre saa hun vidt over bygden, der husene laa klyngevis, efter saa mange oppsiddere som der var paa gaardene, og myr og aasdrag skilte mellem de dyrkede

marker. Men ogsaa paa den kant blaaret fjeldgaren længst borte med takk og skar mot himmelsynet.

– – – Men slettes ikke hadde hun gjort stort for hyggen indendørs – Ikke en [31] eneste usselig blomme var sat ind, ikke et grønt blad engang til at pynte op med!

– – Solen naadde fjeldbratten paa østsiden, og lyset graanet og skygger svartnet.

Hun vilde nytte tiden, og more sig med at gjøre stuen trivelig, til solen kom frem igjen. Og fra uren hentet hun bregner, og hun plukket gul smørblom og blaa sankthansblom og stakk dem indimellem det grønne, snudde kuplen paa hængelampen, de hadde faat i bryllupsgave av handelsmandens, og dyttet dusken ned, trak i lampen og prøvde høit og prøvde lavt, til det blev passe –

Aanei, aanei som det staset! Men frynseduk skulde der være paa bordet og skaal med blomster midt paa komodduken og i kraahylden.

Og hun plukket viol og kattefot, hanekam og røllik, lyngblomst og tirildtunge og mangfoldig andet, hun ikke visste navnet til, stillet i skaal, puttet i glas og pyntet.

Efterpaa sopte hun hvert litet bladrusk av det hvitskurte gulv og satte sig til at bie solen – – – –

Vakkert og stille og koselig var her blet i stuen. Om det hadde været Erstein, hun delte hjem med – – – Om det hadde været for ham, hun hadde pyntet – – –

[32] Skal tro han bar hende i hugen længer og hadde sørget hende? Det var ikke til at vente, slik det var gaat hende, og slik hun hadde lat sig tullsnakke.

Men hvissom han stod her i dette øieblikket, da vilde hun lægge begge armene om halsen hans og gjemme ansigtet indtil akslen hans og tie dørgende stille. Ikke snakke en stavelse, ikke mindes – ikke forklare, bare glemme alt det, som vondt og leit hadde været – –

Og naar han gik fra hende, saa vilde hun lure sig ned til fjorden og slippe sig utfor mollbakken – – – Liket flaatnet sikkerlig op; men ingen var der til at sørge og sakne – – Jo Erstein – – – Men mor hans visste nok at beklikke hende for ham, og ingen, ingen levende sjæl skulde si ham, det, hun hadde gaat gjennom for hans skyld – Og hun trykket hænderne haardt mot det spæde jentebryst og hikstet og graat, til hun sovnet.

[2]

[33] Olai Oredal hadde løst bygselbrev og tat ved Leitet efter forældrene.

Stuen flyttet han fra gropen, der faren hadde tømret den, til bakkekammen paa nordsiden. Derfra hadde han vid utsigt over fjorden og bygden. Men vinden drev haardhændt spil og rusket græstorven av taket og rikket lodpipen skak.

Vestenfra var far hans kommet – Hadde rækt nordefter landet paa fortjeneste og slaat sig til ro der i bygden, fæstet sig jord av gammelgjestgiveren i Været og giftet sig med en nordlandsjente.

Han var kranglevorren og gla i det stærke og drog huset fuldt av farende fant for at ha selskap.

Faamælt og vimsen traakket kjærringen mellem de drukne karer, som idelig høljet med haansord og bespottelig tale over Nordland og det folkefærd, hun stammet fra og aatte hjemme iblandt.

[34] Men blev fuldskapen og raaheten for nærgaaende, glap taalmodet for hende, og sønnen fik undgjælde for det, at hun ikke vaaget kny mot manden. Kvinkende av graat og sinne dængte hun løs paa gutten, bandte ham og ønsket ham døden i vold. For hans skyld var det, hun maatte trælle livet sammen med det dyret, far hans var, endda hver dag kjendtes værre end et helt helvede for hende...

Faren skrek hurra til hvert utbrud. Fanden pine ham, skulde hun ha brændevin for opvisningen! Og han trak hende i haaret, tøjiet hodet bakover og tvang brændevinet ind mellem de ihopbidte tænder, til hun sansesløs rauset overende.

Men gutten la paa dør – lette sig ly hos krøtturne i fjøset eller mellem lyngtuerne bak haugen, om veiret var til at ligge ute i.

En slik kvæld i sprakende barfrost, med dønn fra hav, som dunket mot fjeld, laa han bak haugen.

Paa den rimhvite jord skimret svakt gjenskin fra stjerneblinket, saa natmørket blev brudt, og han kjendte sig nogenlunde trygg for lumskelig overfald og skrømt.

Fra gaardene rundt fjorden lyste det lunt og fredfuldt i høstkvælden. Olai laa og regnet [35] lysene og misundte dem, som fik bo bak de vinduer. – De hadde det godt

og varmt og fredelig – Slap at ligge ute paa barmarken, rædd for juling og skjænd, uten at turde vaage sig i hus til natten, om det blev aldrig saa stusslig.

Og den uforskyldte hjemløsheten jog sinnet op i gutten, og truende løftet han knytnæven op mot himlen og skrek:

«Dævelen steik dæg, du som ha laga det saan for mæg!»

Men ikke før var ordene ham av munden, saa tok rædselen ham. Flirte fanden bak ryggen hans? Lurte han mellem tuerne?

— — — —

I lange sprang naadde Olai fjøset, rev døren op og gjemte sig inderst i baasen hos Paaskelin.

Koen slikket ham over skulder og ryg, mens han sat der angersyk og skalv. Gjøre sig usams med Gud – stelle det slik for sig frem igjennem livet, at han aldrig turde be om en haandsrækning, var det end i hans ytterste nød – — — Og fanden luskende i hælene, med sniket efter sjælen, straks aanden randt, om han vilde vente saa længe da, og ikke hentet ham lyslevende, som han gjorde med bruden i den visen, moren sang for ham, naar de var to ene hjemme.

[36] Han la sig paa knæ i baasen og ba Vorherre om forlatelse, tryglet ham om at tilgi og glemme det, han hadde ropt. Stundom trodde han sig bønørt, men der blev ikke fuld trygghet i forholdet dem imellem.

Forældrene døde – den ene efter den anden, og Olai stod alene i verden. Han var næsten tyve aar, voksen og kar for at staa paa egne ben. Men mærket kjendte han sig i sambygdingernes øine. Aldrig syntes han de undte ham fuld jevnret med anden ungdom – Aldrig kjendte han sig sikker for, at snikord og ordtøk, de fór med, ikke stammet fra far hans og var myntet paa ham. Sjøen likte han ikke, saa paktet han bort jordveien og blev skræppekar. Først drev han bare paa snarturer bygdimellem med tuskhandel i smaakram og skind; siden brøt han større paa og solgte fra eget telt baade under fisket og under markedsstevnerne færdigsydde klær og kvindfolkstas.

Vestlandsalmuens selvgode, tungnemme foragt for nordlandsfolkets sæd og skik hadde Olai tat i arv fra far sin. Og stiklerierne og slængordene, han hadde ment sig gjenstand for under opvæksten og ungdomsaarene, avsatte hos ham et indætt någ mot sambygdingerne, han ikke senere kunde bli kvit.

[37] Penge la han sig op. Men mismot og tungsind hegtet ved ham lange rierne, saa han nærepaa var ved at forkorte livet, hadde han bare undt fanden sjælen. Han prøvde lindring i brændevin, saknet smaken for det og tydde til gudsord i steden.

Paa det omraadet famlet han sig igjennem fra bekjendelse til bekjendelse. Blev metodist, adventist, gladianer, læstadianer, for endelig at havne som en av de ledende inden et rettroende søskensamfund, som fandt at kunne forbli under statskirken, til menigheten hadde vokset sig stærk.

For at syne sambygdingerne sin aandelige overlegenhet og tiltagende velstand, blev han ved at bo i bygden. Men strengt paala han Sara ikke at søke omgang med de mennesker, han foragtet som ringere end han selv.

Sara søkte at føie sig efter det, endda hun ingen synderlig adspredelse hadde i ensomheten med Olai, saa hellig og alvorlig som han tedde sig.

Men de lange ukerne Olai var ute med skræppen eller drev med opbyggelse hos søskenringen i bygder, hun aldrig hadde været, fik hende til at stunde efter at bli kjendt med folk i naboskapet – Stridest [38] var det lørdagskvældene og de lange søndage, naar ungdommen stimet forbi paa veien over Leitet og sanket sig til lag og lek.

Hun skjønnte godt, det litet høvde sig hende, som var gift med en saapas gammel, adstadig og gudfrygtig mand, at søke de lagene. Allikevel silgraat hun bak vindusgardinet av længsel efter at faa være med, til morskapslysten blev overmægtig, og hun drog sig frem til leken.

Folkene glodde fremmed. Var hun utsendt spion fra manden? – Og de lot hende sitte, til en og anden fattet medynk med den bleke, traurige konen og bød hende op til dans.

Men hjerteharm blev Olai, da han fik rede paa det, konen hadde tat sig for i hans fravær. Han skjændte ikke mange ordene, men alvorlig bestemte han sig til at opøve hende i forsagelse og ydmyghet. I ledige stunder foreholdt han hende gudsord – baade av sin egen ringe utlæggelse og av de hellige mænds skrifter, han selv tidt og ofte hadde hentet trøst og husvælelse av, for derigjennem at bøie hendes tanker og sind bort fra verdens lokkende lyst, mot det som bedre og varigere var baade for sjæl og legeme. Og han tok fra hende raadigheten over skap [39] og matbod og gjemte nøklerne. *Hans* jordiske gods skulde ikke vorde hende til fristelse og ødes til traktement paa verdens børn.

Hans paahit øket bare motviljen hos Sara, som trodsig forpligtet sig paa ikke at ta sig nær av det troldslige tulleriet hans – Hun hadde aarsak til at tvile paa fromsindet, og tilslut trætnet han nok av at skifte matbeten i hende, og de stakkars gudsordene døde hun ikke av.

Men ikke maatte bygdefolket faa nyss om medfarten, Olai tildelte hende. Derfor less hun glad og velfornøidd og trallet og sang, om det skicket sig saan en enkelt gang, at nabofolket hadde ærend indom dem. Ellers var hun tagal og taalte trompen tilnærmelserne hans, saa Olai tok til at fælskes for kjærringen, han hadde valgt, og fortryte paa giftermaalet.

[3]

[40] Finmarksfolket var det, som først bragte tidende om den underlige præsten nord i leden – Han som førte smaafolks sak mot handelsmænd og øvrighet og alt, som storkar nævnte sig.

Fra selveste hovedstaden var han kommet, blev der sagt, og ikke hadde han hat kald, førend han fik det fattige sognet nordpaa; men likevel hadde han alt vaaget tirre prost og bisp paa nakken av sig, for ikke at tale om handelsmand og verdslig øvrighet.

Grissent mellem grænd, veiløst og utestængt fra samfærdselen laa sognet hans i havskjærene, og menneskene der slét gjældbunden sin kamp for livsens ophold. Ingen agtet paa dem og deres kaar, uten hvergang en fordring skulde drives ind, og heller ikke agtet de stort paa sig selv indbyrdes – Den stadige fattigdom og avhængigheten av handelsmandens naade og godvilje gjorde dem sky og misundelige, svikefulde mot slægt [41] og grande, gjaldt det at opnaa en liten fordel for sig selv.

Til denne menigheten talte den nye præsten hver søndag fra prækestolen, og underlig syntes folk, den prækenen var laget. Gud nævnte han litet, men endda mindre han Gamle-Erik. Om han trodde paa et helvede, det maatte Vorherre vite, for aldrig kom det ord præsten paa munden, hverken under høimesse eller i liktale, som skik og bruk hadde været før hans tid.

Desmer talte han om menneskenes trang til agtelse og kjærlighet og til det, som var vakkert og godt, om deres pligt til at slutte sig sammen og værne hinanden, være snille og hjælpsomme og ha tillid til sig selv og til næsten – – Det var menigmands ret og pligt at være et selvstændigt menneske og ikke bare en gjældbunden jordtræl, som ikke sanset paa andet end det, han skulde æte og drikke.

Men ikke blev det med præken og tale. Rede var han med raad og daad, gjorde armodens sak til sin og fulgte den fra domstol til domstol.

Frasagn om ordene og gjerningerne hans ulmet ut blandt værenes tusener av fiskere, de vintermørke dagene tændte det smaa [42] gnistrende bluss i sløve tanker; og gjetord om ham levde paa kvindemund og grodde i barnesind og hos voksende ungdom. Der tok til at staa kampgny om ham, og den trægeste sløvhet blev skaket

halvvaaken. Fattige fattet fortrøstning til ham; mistænksomme grublere, husmænd, forarmede stakkarer inde fra fjordene og fra ytterste holmer og strandstrimer reiste milelangt for at lægge frem for præsten sin kummer og be ham berge dem for handelsmandens nærighet og sakførernes hærjinger. Krøtturspisten paa baasen, skykkjen,¹² de bodde i, akerflækken, baat, fiskeredskap, pantet og beslaglagt var det. Og intet aatte de, som de turde kalde sit uten kjærringen – og ungerne, saalænge de var smaa og røinte matbiten og tilsynet. Naar de blev selvhjulpen, drog de paa vidvanken.

Men fordi han ikke rakk hjelpe mange nok paa den maaten, satte præsten i gang et blad, og i det kunde folk læse sig til hans mening om religion og samfund og de raad og midler, han hadde tænkt ut til bót paa det, som vrangt og bakvendt var.

Det bladet hadde Albert Mikkelsen Fjølviolen tegnet sig for, da han var paa Finmarksturen. ^[43] Og det fortalte han straks han kom hjem til faren og til Aminda, søsteren sin.

Men gamle Mikkel Fjølviolen var en agtværdig kall og taalte ikke bladet nævnt for sine øren. Visste ikke sønnen andet at ta sig for som voksen end slutte sig til socialisthærket, fik faren vist liten løn for alt slitet med ham opigjennem aarene.

[4]

[44] Der gapte et svart, trekantet hul midt oppe i en forvittret bergvægg – en glugg for trold og hulder og det skjulte og løndomsfulde, som i berg bor. Og folk brukte ikke gløtte ind gjennom aapningen, eller lete bund i hulen. For det var gammel skik der i bygden ikke at tærge og uro til utrængsmaal dem, som aatte magten til at dølge krøttur i berg, fjetre baade hug og krop og forgjøre smaabarnet i vuggen – for ikke at nævne al den uheppels, de kunde lægge paa baat og bruk.

Ja vist var der besværgelserne – de gamle, stærke ord, avfattet til vaaben og værn. Men dels trodde folk ikke lenger paa kraften, og om de trodde, skjæms de være ved det – eller ordene var gaat av minde, og de faa, som endnu husket, vilde nødig lære fra sig – Saa blev det bedst ikke at uro og tærge til utrængsmaal det, som i berg bor.

[45] Men Sara var indflyttet og fremmed for bygdeskikken, og hulegapet drog og lokket fra det første, hun blev vars det, en lys kvæld hun rodde med Olai efter smaasei i fjorden.

Undres om det bar indover eller nedefter, om der virkelig var hule bakenfor. Kanske gjemtes der en stor skat fra gammel tid av, sølv, guld og andre dyrebare ting, hvis en lette efter.

Hun buste ut med det til Olai og ba ham bli med. Han blaaste det væk. – Vilde hun spille åp og bisn, maatte hun være alene om det. Han for sin part var for gammel til at smyge berg og ur med hende.

Sara blev undselig og lei sig over den hipne iveren sin og halte langsomt paa aarerne og hadde vondt for at svælge graaten – Saan var det støtt, grin og tværhet, naar hun ba ham om noget.

*

Allikevel, det hullet lokket og drog – Der kunde gladelig ligge en skat gjemt. Et jernslaadd skrin med mange penger, guld og ædle stener. Slikt var hændt før, i de bøkerne hun hadde læst...

Og raakte hun finde den skatten – [46] Hun *vilde* bort fra Olai, før han rigtig hadde faat pint livet av hende – Langt, langt bort i den store, vide verden. Faa sig pene kjoler og lære alt, som læres kunde. Og værelset hendes skulde være klædd

med bøker fra gulv til tak, mangedobbelt dem hun hadde set paa præstekontoret – skikkelige bøker og ikke saanne postiller, som Olai hadde – Og ingen skulde der være til at nægte hende læse og ta fra hende, slik han her en dagen gjorde med den tykke rullen Familie-Journaler, de ga hende paa Skar. –

Og ute i verden kunde hun træffe Erstein, uforvarendes. Han kjendte ikke hende i de fine klærne – trodde det var en ægte storkarsfrøken – Du min, saa forfært han vilde bli over, at hun var der. Men den nydeligste ringen, den skulde han ha og ædelstens slipsnaal og guldur – – – Men hvordan var det hun gik her og fantaserte sig! *Hun* som var gift og länkebunden, som det het i «Grevindens hevsn», til døden med han Olai. – –

Rømte hun under hans fravær, hadde Olai forklaret hende, saa vilde han lyse efter hende fra kirkebakken og faa lensmanden til at transportere hende tilbake [47] som en anden straffange; thi herren hadde forlenet *ham* med magten og med myndigheten over hende i ægteskapet. Og saa hadde han læst op av vielsesritualet, det om at «være eders egne mænd underdanige, likesom Sara var Abraham lydige og kaldte ham herre». Og et andet steds: «Med smerte skal du føde dine børn og din attraa skal være til din mand, men han, han skal herske over dig –.» Hun husket ikke, at de ordene blev læst over *hende*; men det var vist tilfældet, siden Olai hadde det saa brændtravelt med at smælde hende i ørene med dem.

Men at Vorherre, som kjendte karfolket, hadde hjerte til at indgi de hellige mænd slike ord, den gangen som de skrev «Skriften» – – – Selv om hun skulde dømmes for det, *han* hadde ikke øvd ret mot kvindfolket, naar han ikke med det samme paabød manden litegranne mennesérlighet mot hende med. Baade ækkelt og væmmelig var det, som det nu var... En kunde graate blod over det, men hvem brød sig med det, konen kjendte, al den stund ægteskapet var der for at manden skulde føies? – –

Aa, hadde det været han Erstein, der skulde aldrig ha lydt klage av hendes mund! Men [48] han Olai kunde hun vist aldrig komme til at tækkes ved – – – – – I romanbøkerne, der skedde det ofte, at de blev gift med den, de slettes ikke vilde ha, men om sørgeligheten blev aldrig saa stor, saa hittet de paa en utvei, saa *de* fik hverandre, som hadde varmeste kjærligheten – – Derfor skulde hun bære sit kors og ærlig og redelig vøle om og ta vare paa det vesle, hun hadde mellem hænderne, endda det var skrøpelig litet, som Olai betrodde hende. Og skulde al den forsmædelsen, hun supte til daglig med at bli delt og skiftet til i sit eget hus, som var hun en andens tjener, prentes, saa vel som alt det andre, hun hadde

gjennemgaat, blev det sørgeligere end den sørgeligste romanbok – – For ingen steds hadde hun læst om noget halvt saa fælt, som naar tungsindet red han Olai, og han snâket rundt halve natten og skydde mat og maaltid om dagen og ikke mælte ordet i døgnvis, uten hver gang han fordret fremme viljen sin, og da nyttet ingen kjærbeing.

Det samme mente Aminda, massionskameraten hendes, som hun hadde truffet sammen med paa dans, og blet godt kjendt med – Hun stridgraat, som om hun var pisket, [49] mens Sara berettet hende livshistorien sin, og hun ba hende komme til Fjølvikken saa ofte hun bare vilde. For baade Aminda og han Albert, bror hendes, vilde bli gla ved at ha hende der, og de skulde faa det koselig ihop, naar bladet kom.

[5]

[50] De berget vinterbrændslet i hus hos Mikkel Albrektsen i Fjølviiken.

Rundt de knastørre torvsaater grodde tæt græs og multelyng, og myrfiol blaandet blekt over moen.

Den vesle hvite, raggete hesten, de hadde opalt med komelk, stod i kjôr ved randen av moen. Det var ikke umaken værdt at âse med det uskyldige dyret, siden veien ikke var længer end at Aminda og Albert godt magtet holde faren med torv, eftersom han vandt lægge i staal.

Kjælent lettet hesten hodet og diltet med saa langt kjôret rakk, naar de gik forbi med trillebørene; den tøidde snuten mot næverne deres og tagg om kjærtegn og stod sturen og smaahumret, da saaterne var slut, og arbeidet tok fat fra en anden kant.

– – Et dampskib ulte bak aasen, og Albert og Aminda snakket lavmælt sig imellem om bladet, de ventet. Han hadde bedt [51] om hele aargangen fra nytaar av, da han først hadde bestemt sig for at holde det.

Mikkel mærket kviskringen deres og blev i ulag over alt det nymotens tøiseriet, folk fór med, og lovde brænde bladet, kom det ham ihænde. Verden hadde staa hittildags med storkar og almindelig folk, og den ordningen blev det med, om de præket aldrig saa gromt om likhet og brorskap. Brorskape ham og likhete ham baade her og der! Han for sin del hadde ikke noget utestaaende med nogen av parterne.

Han skubbet topluen ned i nakken og bogret kjapfingret med arbeidet – At han Albert, som var saapas klok og forstandig glunt, aarket bry vettet sit med det løssnakket, den præsten grasserte med. Gud forsyne, om det var værdt at lægge ørene efter hele skitten! Men det var frukten av al lærdommen, de stoppet i ungdommen paa skolen. Anderledes hadde det sig i hans opvokster: Da var det bibelhistorien og katkismen, de hadde at faa ind i skolten. Og holdt de sig dem efterrettelig og gjorde hver mand ret og skjel, tarvtes ikke mer, hverken her paa jorden eller i himmerike.

Albert fik bladet en lørdag.

[52] Da han hadde vasket og byttet rent paa sig om kvælden, loverte han sagtelig op paa kammerset til Aminda for at ha fred, mens han saa gjennem nummerne.

Søsteren holdt paa at bøte ombytte til sig, men slængte straks yrket og stillet maskinen i kroken, flyttet stol til ham og klemte igjen loftsluken. Nu var de for sig selv, sa hun, og Albert stiltret paa hoselæsten bortaat bordet. Han trakk avispakken frem av indertrøielommen og snudde den i haanden, inden han rev fra omslaget – En formægtig braate med blar var det, fra januar til nu i julimaanet. –

Andægtig satte han sig og brættet aviserne ut, og Aminda gløttet ham over skulderen for at se samtidig i første nummeret; de trøstet sig ikke til at læse høit av frygt for, at faren skulde høre det.

Der stod, at bladet skulde være for folket – – Tale de smaa og undertryktes sak mot rikmandspartiet og overklassen – Spredde opplysning og kundskap blandt dem, og vække dem til besindelse om sig selv, saa de lærte at staa sammen i kampen mot undertrykkerne.

Mer var der ikke om den ting – Men længer uti var der en lang harjang om en [53] sak, præsten førte mot en handelsmand for en fattig fisker. Han hadde vundet saken, men skaffet sig en braate uvenner paa nakken, fordi han aatte motet til at tale rent ut, slik det var foregaat, uten at skaane storkar eller øvrighet.

Albert støttet brystet mot bordplaten og læste med mysende øine; huden over panden laa i tunge valk, saa den lyse haarluggen blev trukket ned mot brynene. Med høire pekefingerne neglen streket han linjerne i stykket, han holdt paa med, for desto bedre at fæste meningen. –

Bak ham tøyte Aminda sig, lang, blek og svarthaaret, over skulderen hans, og blikket fulgte fingeren, og hun læste akkurat det samme som han.

Begge mumlet de ordene halvhøit, uten selv at høre det og uten at forstyrre hinanden; ansigterne rødnet av uvant møie, og pusten hvislet støtvis og het. Ingen av dem mærket, at loftsluken blev lettet og faren stod i aapningen, før han kokende ærg tilspurte dem, om ikke hesten trængte flyttes, og kalven bringes i hus for natten – – – –

[6]

[54] Olai Oredal og konen hadde drevet paa med høiaannen en ukes tid.

Egentlig kunde Sara ha greidd det arbeidet alene, og han været hos søskenringen og ordnet med basaren for menighetshuset, som snart skulde indvies, men saken var den, at en stor og tung indre anfegtelse hadde grepet Olai under læsningen av Paulus – Det var utvælgelsen – –

Ikke saa, at han trængte tvile paa sit eget gudsforhold, dertil hadde han for ofte smakt sødmen av *hans* samfund. Men Sara – var hun under utvælgelsens naade?

Vel visste Olai Oredal, at utvælgelsen hørte herren til og var bestemt fra evighet av, og at den i naadefuld hemmelighet blev holdt skjult for støvets børn – Og var hans hustru utenom naaden, saa var det herrens tuktelse, fordi han hadde lat sig overvinde av kjødets forblændende begjær og utkaaret sig en av hedningernes døtre. Mindst sneset [55] av troende søstre kunde han vraket mellem, og hadde han likevel valgt den av evighet forstødte – – – Ak, da maatte himmelen i barmhjertighet se til hans fald! – – –

Og Olai hadde grublet og grublet og graadig speidet efter om end det svakeste glimt av syndenød hos konen – Under andagtstunderne og kvældsbetragtningerne sat hun tiest og dubbet, til han skjøv boken fra sig og utøste sit hjerte i enfoldige, velvalgte ord. Da lydte hun klarvaaken, og han observerte hende noksaa strengt under de sænkede øielaak, saa det var ikke bare paa lissom – – Men ta del i bønnen – – Bøie knæ i anger og bod, nei aldrig var hun at formaa til den handling – – –

Sky hendes legeme vilde han ikke, dog, vogte sig burde han, at ikke hendes yndigheter tok ham fangen, som Samson fordem blev det av Dalila – – Allerede nu kjendtes det svært at forlate hende. Ikke netop paa grund av det naturlige savn alene: det var denne Albert, bror til veninden, som hun støtt snakket om – Fristet den unγκaren hende i hans fravær, hadde hun da kraften og viljen til at være sit ægteskapsløfte tro? Olai kjendte kvindfolket, han – – – De var nær til fald, om manden [56] var paagaende; og Sara var en traad av samme ulden, hverken værre eller bedre end de andre efter hans erfaring.

Hadde hun været omvendt, han hadde straks tat hende med til søskenringen og lat hende faa optræde foran møterne med en sang eller en kort bøn. Hun var ikke dum og snar til at uttrykke sig, naar det var noget hun ellers hadde paa sinde, saa

det vilde ha øvd virkning, saapas ung og vakker og lyslet, som hun var, og blet menigheten til oppbyggelse og hendes husbond til hæder og glæde – – Uanset paakostningen skulde han kjøpt hende zithar og skaffet hende lærdom i at spille den. Og de adskillige andre ting, han ikke gadd fæste tanken ved, slik det nu var gaat, vilde han ha gjort for hende.

Motfalden hadde han tøiet dagene og stridt med anfeftelsen, til brødrene skikket nyt bud. – – –

Baade med alvor og vemod ba Olai farvel med konen og formante hende pent til ikke at skokle om paa bygden i hans fravær, men holde sig stille og sædelig indendørs hos sig selv, som det sømmet sig en agtværdig, bra mands hustru.

Og hun var overmaade blid og lo og smaapratet, mens hun knyttet halstørklæet [57] hans og børstet frakken. Han skjønnte jo det, at hun ikke gik paa dans mer, siden han tok sig nær av det – – – Nei, han kunde være trygg, kunde han. Hun vilde være for sig selv, like til han kom att, og ikke søke selskap med en eneste sjæl – «Er du saa fornøidd?» spurte hun skjelmsk og bød sig følge ham til dampskibsbryggen.

Inderlig rørt og taknemlig for den uvante venlighet kysset Olai hende og tok mot tilbudet og skred avgaarde med vadsækken i ene haanden og konen under armen, og hun strævde at holde skridt med ham og kvækket av moro over utakten. Men inden stuen gik i skjul, skottet hun snøgt tilbake efter den røde fillen, hun hadde hængt i røstvæggen. For den var tegnet til Aminda, at nu var Olai reist –

Sara kom, ør og svedt og andpusten, kilende hjem, tværs over den nyslaadde engen. Paa kanten av bislagtrappen sat Aminda, alvorlig og fortænkt, og strikket paa hoser til faren og blev ikke vars nogen ting. Og Sara sagtnet farten, og tyst av jubel og vuggende i hofterne lurte hun sig nær, tok braat tilsprang, dasket kameraten paa skulderen og bøkset over hende, saa stakken føk om benene, og trimlet op trappen.

[58] «I jøsse navn!» hikstet Aminda og grep sig til hodet, men Sara hev døren paa vid væg og danset nynnende ind i stuen, og der gav hun sig til, lik en anden kat, at sprætte fra stol til stol, mens haaret løsnet og fletterne slang om hende, og endte ikke, før hun stod midt paa klaffebordet og flakset med armene og apte efter fagterne til den sidste lægprædikanten, som hadde gjæstet bygden og hat nattely hos dem. Og tvekroket av fryd ség Aminda ned paa sofabænken. «Aa, Sara, Sara – dit stygge trold!» skrek hun, og stemmen brast av latter. «Kolsen e det du ter dæg! Saa løilig ha æg aldrig set dæg – Det e synd, han Albert ikkje e her nu!»

Sara hoppet ned. «Vi skal ha os en riktig god kop kaffe,» snakket hun myndig og fornuftig og gikk til kjøkkenet. Om litt var hun tilbake igjen, blek og lang i ansiktet – Han Olai hadde laast ind kaffen og sukkeret og tat nøkklene med sig, men kanelibarkthe med sirup kunde de faa, lo hun fateslig.

De less trøste sig med den rødblakke, skvipne kanelithéen og var skraslete og lystige en stund, men saa ba Sara med ét, at Aminda skulde bli med hende til hulen [59] og lete skatten. Og inden hun fikk svar, la hun ut om skjulte skatter og huler og røvere, og hun talte fast og greit, for hun hadde i ukevis tænkt paa saken og samlet det, hun visste baade fra sagn og bøker –

Den ene hyggen var den anden værdt, spøkte Aminda, men skjønnte, det var dyrt alvor, og lovde føie veninden og for sikkerhets skyld oversnakke Albert til at slaa følge. Det kunde vel ikke bli saa forferdelig farlig, og der kunde være meget i Saras tanke om en skjult skat og anden middel – Fra gammelt av gikk der en fortælling, at sjørøvere hadde aat tilhold i hulen: De skulde hat løngang helt ned til stranden, og der blev de overmandet en nat, de hadde lagt sig fore i vaagen bak fjeldet.

De drøftet dette længe, Aminda og Sara, og de gjorde op med det samme, at byttet skulde deles likt i tre – Skøite til Albert for hans part; det hadde han faat slig brændende hug til at skaffe sig, siden han kom ilag med at læse det nye bladet. Og penge i banken og syskole i Trondhjem til Aminda – hun hadde et søskenbarn av den avdøde mor sin, som var godt gift i den byen med en snekker, og de skulde ha det [60] saa svært fint hos sig med roset tæppe paa gulvet – Men Sara valgte gjemme sin del av skatten og ikke gi Olai snusen i, at hun hadde utkomme til at klæ sig i silke og fløil og raad til lærdom, slap hun ut i den vide verden engang, og reisepenge, stedtes hun i den ytterste nød – – – Hun stanset og knipset med fingrene og smaalo, men øinene var runde og blanke av graat, som sprængte paa.

Aa, Vorherre aapnet nok en dørgløtt for hende, trøstet Aminda tilforladelig. Hvis hun bare var taalmodig og bidde hans time... Olai steg fort paa alderen, og særs stærk til helsen var han vist ikke, saa aarket hun holde ut, blev det kanskje forundt hende at smake lykken her i jammerdalen –

«Men æg kan ikkje aarke!» Sara foldet henderne om nakken og strammet det spæde bryst og øinene stirret tørre og bleke paa kameraten: «Æg kjæm ette dæg til Trondhjem, og saa tar æg emigrantbaaten derifra. Du kan laane mæg dine attester, saa skal æg sikkert send dæg dem tilbakers, naar æg vel e over – Aa, kjæm æg mæg først til Amerika, æg kan bli fjøsbudeie, om ikke andet, hvis pengan e forbi. – – – Æg vil rømm og flygt fraa han Olai –»

-----

[61] Klokken var nære tolv, da de kløv uren. Sara og Aminda hadde klædd sig i mandsklær; Albert bar taug og parafinlygt.

Paa gaardene utmed strandene var alt lukket og stængt, men fra torvglør, som ulmet endnu paa peisen, stod enkelte stille, graablaa røkstrimer mot himmelens bleke dis. Levende var ikke at øine, hverken folk eller krøttur, og ingen baat laa roen paa fjorden.

Synderlig slem var der ikke at klyve, og de blev snart færdig med uren og naadde det jævne hald op til huleaapningen. Bergfruen bredte hvite blomsterklaser over det solbakte grus, og frodige totter av græs og spraklet smaablom grodde mellem flatklemt ener og bjørkeklunger og løvslitte rognbusker, og tause suget de til sig natteluftens søte krydder-em – – –

De var under hulegapets høie hvælv. Grunden sænket sig sagte fremover, og synet møtte en stupbrat, svart væg. Men helt bortved var berget flaknet, og de saa nedi likesom et firkantet kammers med fint sandgulv. De firte sig ned efter hænderne; og eneste aapningen, de der fandt, var en sprækk, saa pas et menneske akkurat kunde slippe igjennem – Sara slængte trøien og sparket [62] skoene av for at være mer ledig, og det gjorde de andre ogsaa. Hun skubbet Albert unda og krøp først, famlet sig fore med foten og sa hun kjendte bund. Han tændte lampen i lygten og flidde hende, og han og Aminda krabbet efter langs fjeldsiden.

De reiste sig og stod tæt sammen paa skraat, sleipt svaberg og aandet i stutte, hørlige drag. Det kovet mot dem av raatten muld, og lygten gnistret gule straalere. Saa løftet Sara den, og det var som selve berget videt sig foran dem, men lyset rakk ikke maal i det tunge, lodne mørke – – – Fjernt oppe skimtet de en liten, blank flæk av dagning – – Og fra stilhetens klamme øde ség fælsken paa dem.

Aminda kremtet og vilde snakke, aarket ikke og grep Sara haardt i armen. Albert ba om lygten igjen, og varsomt skridtet han videre langs fjeldsiden. Stadig skraanet det, i krink og krok bar det, til de stanset ved et svælg, lyset ikke raadde med – De huket sig paa kanten, stillet lygten mellem to stener, knælte og stirret utfor – –

Dypt, dypt nedefra lød surlende brus av vand, som randt – – randt fort – – –

Albert kastet en sten, det varte inden den sak i bunden, uten plask – Hadde de [63] endda været saa forsynlig at ta hyssingnøste med, kunde de ha loddet dybden.

Taugkveilet hadde de løst op, men det var ikke gagn i den dinglende stumpen.

Albert kastet fler sten. En av dem raakte noget, som klirret – singlet lik messing – – – De kastet alle tre, atter og atter, blev hidsigere og hidsigere efter den laaten, traf en og anden gang og la sig paa maven og lydte andægtig. Det *var* skatten, de søkte, den laa der nede – –

Men ovenfra var det nok uraad at naa den, mumlet Albert.

Sara blev vild, haansmilte til dem, hvid i ansigtet, og krabbet fra dem, snuste efter nedvei, og før de fik stagget hende, var hun væk. Saa hørte de hende rope – – De kom med lygten og saa Sara sitte og klænge sig til en slags smal hylde, med svarte avgrunden ret under. Albert maatte lange hende haanden og hale hende op.

Indgangen til hulen var sikkert fra uren, mente han, og ikke fra toppen, som de hadde trodd – – – Der *maatte* være en anden indgang, røverne hadde ikke hat vinger, de mer end andre folk. Og kunde de aapendage den, var de hjulpne, blev han ved at snakke, mens de forsigtig gik paa avsatsen [64] rundt svælget og lyste høit og lyste lavt med lygten og saa sig godt fore. Bak en svær stenblok laa et par aarer. De stusset ved at se dem, kvakk næsten, men Sara sa trøstig: «E her aara, ha her vorre folk, som ha lagt dem her –»

Albert lettet paa aarerne – De var av fremmed skabelon, og de slanke blad hadde en rund ophøiet stripe efter mitten. Skjønt de hadde ligget paa tørt grus, var det ytterste lag av veden smuldret, men da han prøvde med kniven, var det tyri under og fast at skjære i.

Nu var de vist ikke langt unda ham, som hadde lagt dem her, grøsset Aminda. «Æg e saa rædd, Albert! Kom aa gaa ut» – tagg hun og nappet ham i skjorteærmet.

«Du skal ikkje staa der og skræm dæg sjøl,» formante Sara hende. Hun for sin del var ikke det minste fælen, og nu var de nær skatten, det kunde de forlate sig paa. –

Men Albert slængte aaren og tørket kniven paa bukselaaret. Søsteren hadde sikkerlig ret i fornemmelsen sin, og de burde ikke uro det, som til hvile var stedt – – Og ikke nyttet det, alt Sara brukte av vondord for at hindre dem: Albert og Aminda [65] hadde fornemmelsen av lik i nærheten og vilde ut, og sturen drog Sara sig efter – De hadde ikke det at strides for som hun, *sukket* hun saart. – –

Men som de hastet iveri, kom Albert av vanvare til at støte lygten mot en spids kant av berget. Den gik i knas og oljen fløt med blaa blaff over gruset. Saa blev det stupende mørkt, og al uhyggen fra fundet, de nyss hadde gjort, var over dem. –

Men Albert la armen støtt om Sara og klemte hende ind til sig. Hun skulde bare ikke være rædd, han var viss paa, de skulde finde veien ut av fjeldet.

«Du kan skjønn, vi kjæm ut,» snakket Sara opspilt og het, og kjendte sig for med haanden efter Aminda, som var saa stivnet i dødsens angst, at de maatte trække hende med – Og de famlet sig frem fot for fot. Etsteds langt borte skimtet de graat skjær av dag gjennem aapningen til hulen og søkte mot det. Men det var som mørket blev tyngre og tyngre, og underlige lyd naadde dem av bristende draaper, og tasl av grus som trillet. De klorte sig fæste med fingre og tær og holdt godt tak i hinanden, og pusten presset i hivende støn mellem sammenbidte tænder.

Saa naadde de svaberget og krøp efter [66] hverandre over den siste hylde, dit de hadde lagt fra sig skor og trøier.

Men ikke vaaget de stanse nær gapet, der berget endnu aatte magten over dem. De labbet videre paa hoselæsten ned fjeldsiden til uren.

Solen var ved at staa op, og rødt gjenskin spredte sig over østhimmelen. «Æg ser klokken e nære tre,» sa Albert og myste mot den. – Men jamen maatte de forte sig hjem, skulde det bli søvn av før opstaaertid.

«Lir det ikkje meir,» huttret Aminda, graa og tynd i ansigtet.

Mens de trasket hjemover, ba Sara dem bli med næste nat for at lete efter indgang fra uren, for nu kunde de aldrig i verden gi sig paa at finde skatten, naar de visste, den var der. – Men baade Albert og Aminda var umotig til at slaa følge, siden der var lik i fjeldet.

«Lik!» haante Sara. – Dødt var dødt og hakket ikke øinene av dem. Og skatten maatte hun ha tak i. – –

Men Albert blev streng i mælet, og panden foldet sig i lange valk. – Dødt var aldrig dødt. De døde levde med fuldt liv, bare en hadde evnen til at se dem, irectsatte [67] han hende. Og han i fjeldet var ikke til at drive gjøn med, siden han aldrig var stedt til hvile paa kristenmandsvis. – Dersom han la sig paa levende folk, blev det en farlig bør at slites med – –

«Farlig, du?» Sara vrængte paa ordet.

Han sa farlig, ja. Det var ikke første gang det hændte, at en dødning la sig paa et levende menneske, og var ulykken skedd, maatte en trækkes med spøkelset, til en traf én, som kunde tvinge det i grav – –

Morfar deres var vidne til en slik hændelse, mens han tjente gaardsdreng i præstegaarden, der hun selv hadde været.

Sara trippet nær hen til Albert og nidglodde ham ind i ansigtet, som ventet hun, han skulde berette tildragelsen. Men han og Aminda skridtet høie og alvorlige ved siden av hinanden, og ingen av dem var oplagt til videre forhandling den gang.

De ba farvel og gik hver til sit. Men lugten av jordslaadd berg og raatten muld hang ved klærne til Sara, alt det hun banket og børstet dem, for at Olai ingenting skulde mærke.

[7]

[68] Men tildragelsen med morfaren berettet Albert en kvæld, han og søsteren slang indom Sara, slik de av og til brukte, naar Olai var paa reise.

Fjorten dage efter Mikkelsmess døde gammelgraveren en braad og hastig død og blev jordfæstet prækensøndagen.

Præsten talte nogen særs vakre ord over støvet og ønsket ham god søvn i den haven, hvor han saa længe og trofast hadde redet siste seng og hvilested for andre. Og de av menigheten, som hadde stunder til at overvære jordfæstelsen, sang liksalmen med stor rørelse; for han Sjur Graver hadde været en real kar og gjort arbeidet ens for høi og lav, om ikke betalingen akkurat var ved haanden.

Luten over graven mumlet Kvæn-Malla, den gamle husholdersken hans, gudsfred og fadervor til siste farvel. Haard kunde ikke [69] striden været for ham. Til kvælds var han rask og rørig og aat bygmelsgrøt med en spelkum surmelk til, og i ôtten laa han slukt som et lys, da hun kløv ned loftstrappen for at kveike varmen paa gruen. –

Ikke det bitterste grann av stønn og ynke hadde hun formærket, endda luken var aapen og sengen hendes stod likeved for varmedustens skyld.

Vist var Kvæn-Malla døvhørt og sên i vendingen; men saapas hadde der været dem imellem, at han kunde ha varslet, hadde han villet, og synd og skam var det av ham at lægge sig fore som et andet krøttur uten en vass-skvæt at læske sig paa – – Synd og skam og stor græmmelse for hende, som igjen var – – –

Graven hadde Sjur for aar tilbake gravet sig selv i luneste hældingen og siden puslet og fjælget om og dækket med riskvist og bordlemmer mot sne og væte – – Men ikke mange nätterne efter begravelsen tok det til at spøke paa kirkegaarden. Det slængte med raatne likkistefjæler, det truet og skrek, saa folk vetskræmt skydde alfarveien langs kirkegaardsmuren, straks det mørknet om eftermiddagen, allikevel det helst var ved midnat uvæsenet drev paa [70] som værst. Og svakt blaalys simret i kirkevinduerne kvæld efter kvæld.

Det lakkot mot slutten av advent. Fjorden stod i et rokk, sjøbrótt dundret over holmerne og vind-rosserne rusket og rev i den gamle rødmalte præstegaarden, saa

fruen og smaabarnene rædd søkte sig ly inde paa kontoret hos far.

Alt tjenestfolket hadde sanket sig i kjøkkenet til kvældsvôn; alene Beret budeie var nede i fjøset endda. Melkespandet hadde hun flidd til gaardskaren, han Per-Sakkarias, og bedt ham ta det med, for hun vilde se at faa lokket i hus den graa utgangsværen, som rækte rundt fjøset kvæld efter kvæld, uten at eiermanden meldte sig. Beistet kreperte, blev det ute i slikt forrykendes veir.

Da det drygde svært med hende, mente Per-Sakkarias, det var bedst at ly efter hvor hun blev av, og om lidt kom han bærende med jenten, stiv og avdaanet.

De bragte hende i seng, løste skjørtelinninger og heldte kamferdraaper i hende, til hun kviknet og fik stemmen igjen; men hun blev liggende og hikste og graate og tagg efter at faa snakke toeina med præsten.

Under stor forfærdelse skriftet hun ham, [71] at den graa utgangsværen, som hadde rækt rundt fjøset om kvældene, netop som hun tok den i ulden og vilde dra den ind i fjøsgangen, bent foran øinene hendes blev forvandlet til liknelset hans Sjur Graver. Saa var det hun stupte, der hun stod – Og aldrig i denne syndige verden forvandt hun den skrækken – – –

Præsten snakket lindt for stakkaren og blandet medicin, som hun sovnet av. Siden kaldte han gaardskaren ind paa kontoret og adspurte ham, om han eiet mandsmot til at bli med i kirken klokken tolv i denne nat. Men han maatte ikke smake brændevin og forresten holde sig det strengt etterrettelig, som blev ham paalagt. Per-Sakkarias svarte, som sandt var, at hittildags hadde han ikke pleid være skuggrædd, og turde præsten, skulde det ikke manke paa følge fra hans side –

Men seige blev de timerne, Per sat ved kjøkkenbænken og ventet, og adskillige slags alvorsamme funderinger plaget ham, og det kjendtes mest som en lette, da præsten paa svarteste natten aapnet døren og fandt ham vaaken og rede.

Præsten gik foran – Han var i kjole og krave, holdt en svaiende lygt i høire næven [72] og kirkedørsnøklen i venstre. Han traadte tungt i fôksneen, og kjolen slæpte, naar ikke stormen rev og slet i den og vred den indtil hans magre krop, saa raggesokkerne, han hadde trukket utenpaa støvlerne, blev synlige til høit paa lægg. Per stabbet efter med sydvesten knyttet under haken og oljefrakken over vadmélstrøien.

Ellers var vinden sprunget om til utsør, saa værste tønnen var over for denne gangen. Men ikke var det triveligt veir, det som var heller: haglbrest og sneiling og

havdønn, og ul og tut fra fjeldene, og knirk og laat fra de skakke trækors, som slarket og ledde sig paa gravene, de vasset forbi – Ikke under, folk trodde det spøkte, for jamen hørtes det ikke som klare jammeren fra én, som ynket sig.

Formærket præsten noget? Det var ikke at spore paa den karen, dér han la iveri med kjolen sabbende, bortimot kirken, de saavidt ante i mørket – –

Tæt indfor kirkedøren – i stolen barselkonerne brukte sitte – blev Per vist til sæte. Præsten slog korsets tegn over ham og forbød ham strengelig at rikke sig av flekken, før han gav ham lov.

«Var det likt sig,» nikket Per-Sakkarias [73] og glante efter lygten, da den sagte flyttet sig op mot koret. Der stillet præsten den ved døpefonten, tændte lysene paa alteret og hægtet grinden i knæfaldet.

Per-Sakkarias bét skraa og foldet hænderne. En gudsforgaaende skarv var han, men dette blev underlig helg og høitid, saa bakvendt det var: Lysene brændte stille med sterkt skin, og livagtig bøiet kristusbilledet sig mot præsten, der han stod og stirret paa det, og kviskret og ba med boken løftet høit foran sig; og skyggen hans faldt lang og sort henad det hvitskurte gulv.

Laas knepte – rustne gangjern hvén. Kirkedøren svingte op, smaldt igjen. Og en mand i graa vadmelsklær og knæstøvler gik forbi stolen. Om halsen var tullet et blaat hjemmestrikket uldskjærf og hundeskindsluen var trukket vel ned i nakken – – Han Sjur Graver, slik han vandret og vanket her i verden!

Men efter ham listet føtt for føtt et andet liknels med kløvd skolt og silrende blod over haar og ryg.

Den karen saa sint og vond ut og hyttet og truet og Sjur drog sig langsommelig unda ham frem til kordørstokken.

Der stanset han. Det andet liknels var [74] et par steg bak ham og saknet vist makten til at naa nærmere.

Præsten snudde sig fra alteret mot de døde; lysene blafret og frelserens martrede legeme ledde paa sig i det flakkende skjær.

«Er det dig Sjur, som forstyrrer de dødes fred?» spurte præsten med høi røst; og ordene klang foroven og forneden, fra lægter og bænkerader, fra væg og tak i den tomme kirke.

«Ja» – svarte den døde, men svaret var et pust uten gjenlyd.

«Har du dyrket fremmede guder?» fortfor præsten.

«Nei» – sukket svaret.

«Taget Herrens din Guds navn forfængelig?»

«Nei –»

«Vanhelliget hviledagen?»

«Nei –»

«Foragtet og fortørnet fader og moder?»

«Nei –»

«Har du slaat i hjæl?»

Da krøket Sjur Graver de mødige lemmer til knæfald og famlet stum for sig.

Men liknelset bak ham strakte klør, og blodet flommet rødt fra det gapende saar i skolten.

[75] «Bekjend din misgjerning! Og han, for hvis aasyn vi staar, og hvis tjener jeg er, han være dig en naadig, barmhjertig dommer.»

Det gufset koldt gjennom kirken – Det rørte sig levende langs bænkeraderne, over gulvfjælene taslet det som snøgge, lumske trin – –

Men uten gjenlyd lød den dødes skriftemaal om synd og blodig mord, begaat i tidlig ungdom, langt herfra sør i leden, om pengerov fra den myrdede, flugt dit, ingen kjendte den skyldige, aar i anger og slit og længsel efter hjemstedet, om uroen i graven, dér den døde vækket ham og krævde bôt og hevn og ikke undte morderen den saart efterlængtede gravhelg.

Mørket suste opunder taket som kvældsvind i lauvskogen – Liknelset bak Sjur gliste hadsk og fælslig.

Da signet præsten sig med det hellige korstegn for sit ansigt og for sit bryst og paala de døde stifte fred sig imellem og bie Herrens time for støvet i muld.

Saa gik han fra alteret, tok lykten og vinket dem efter sig. Og hans skygge gled lang og sort ved siden av, men skyggeløse fulgte dødningsene ham.

Per-Sakkarias fattet sydvesten og gjorde [76] sig rede til opbrudd. Men præsten og hans følge skred taus forbi og less ikke bli var ham. Og døren luktes ilaas efter dem.

Paa ny suste mørket under kirkens tak, og taslet det fra krokene langs stoleraderne. Og Per skjønnte for en menighet her var paa færde. Men alterlysene brændte rolig og klart og spredte glans over tornekransen rundt frelserens hode, og stivt holdt Per øinene fæstet paa den. Det døivet angsten, endda han skinbarligen kjendte nakne føtter stryke støvlerne sine, der han sat.

Stilfærdig vendte præsten tilbake – Ved dørtrinnet rystet han sneen av skindluen og kjolekanten og sa mildt:

Nu har jeg stedet de urolige sjæle til hvile – Nu kan vi slukke lysene og gaa hjem.

Efter fortællingen trakterte Sara gjæsterne sine med melkekaker og kanelthe med sirup, siden Olai hadde laast ind sukkeret. Og de blev sittende paa kjøkkenet, mens hun laget traktementet. Der var det lunt og fin em av lyng og tør ener, som hun brukte koke med.

Albert hadde tat nogen nummer av bladet med sig for at syne Sara dem. Hun var et forstandig kvindfolk og vilde ha godt av at se igjennem det, som stod der.

[77] Han for sin part trodde mest verden begyndte bli anderledes, siden han fik bladet i huset. Før gik han her og var inderlig fornøidd med gammelmaaten at fiske paa og gapflirte med flokken til de nye metoderne, med skøiter og bankfiske, de prøvde i andre bygdelag av landet. Men skulde det bli mening med at være til, fik en ta fat her ogsaa, og ikke undse sig for at være førstebegynderen i bygden, selv om en resikerte forlis av penge og folks gode omdømme paa foretagendet – – –

En anden mærkelighet ved bladet var det, den nye præsten sa om, at en skulde finde tilbake til sig selv.

«Ka e det for snakk,» avbrøt Sara. Det hørtes ut, som om en var kommet vækk eller hadde tullet sig bort fra veien. Var det noget i verden, hun hadde rede paa,

maatte det da være sig selv – –

Det var saa dét, medgav Albert. Men noget tænkte præsten utrette med de ordene, siden han idelig gjentok dem – Kanske var det for at faa folk til at bli selvhjulpen – Eller at fiskerne skulde fortrøste sig til sin egen stand og gi hverandre en haandsrækning, om nogen røinte hjælpen – –

Storkarene, de holdt ihop de, hadde han [78] set. Derfor aatte de bugten og begge enderne, var det noget, de vilde ha fremmet.

Men blev der denne enighet mellem fiskerne – og sluttet de sig sammen, blev de mindst like saa sterk. Det hadde præsten gladelig ret i. Men alderdommen la sig paa tværke, og ungdommen gik hver sin vei.

Han tænkte for alvor skaffe sig skøite og hadde alt skrevet til præsten og forespurt, hvor han skulde henvende sig for at faa laant penge paa rimeligste vilkaar – Og Aminda og Sara ga ham medhold. En fik gaa i spidsen, det var greit, og at Albert var rette karen, tykte de begge.

[8]

[79] Sara hadde kokt fersk smaasei og potet til middag. Varm dampet maten paa bordet, og dygtig sulten var hun, og længtet efter den første mundfuld; men Olai sat med foldede hænder og laget sig til at holde stille bordbøn, og hun maatte tøile fiskehugen, til han var færdig.

Men drygde gjorde det og maten kolnet. Utaalmodig hvælvte hun en tallerken over fiskefatet og knep munden haardt i for ikke at røbe fortrytelsen. Ellers var han nøie nok paa, at maten skulde være varm, og dette idag med at be, var skjære paahittet for at tærge hende, tosk hun var, som sa, hun glædet sig til ferskfisken.

Under de sænkede øielaak holdt Olai utkik med sindsstemningen hendes, og nød den med velbehag. For kræket hadde vaaget sig til at være ulydig, og mot hans uttrykkelige forbud drat fremmede ind i huset under hans fravær.

[80] Men efter Guds ord og befaling var han herre i sit hus, og han skulde mykne hende, skulde han, og faa hende medgjørilig og føielig, om han saa skulde bruke det midlet en av brødrene – forresten en lærer og oplyst mand – pleiet ty til overfor sin hustru: Binde hende paa baasen i fjøset og gi hende ris, og siden la hende staa der uten at smake vaat eller tørt, til trotsigheten ga sig.

Naa, endnu røinte Sara ikke haandspaalæggelse – hun lystret ham uten. Men over hende var han sent og tidlig med mistro og fordømmelse av alt det hos hende, som skilte sig ut fra ham, kværket latteren, kaldflirte graaten. Og da han en dag fandt det nye bladet i komodeskuffen, kaldte han hende ind, og hev det i ovnen midt for øiesynet hendes – – Gud naade og trøste Sara, hvis han for fremtiden fandt den slags ugudelighet og gudsbespottelig raahet i huset sit – –

Og Sara skikket sig i vrangforgjortheten hans uten at kny. Egentlig var hun rædd ham og litet sikker paa, hvad han kunde ta sig for mot hende, hidset hun ham – – Og hun hadde lat Albert kysse sig et par gange og likt det svært godt; men det kunde Olai umulig vite noget om, og det ikke øiet saa, [81] gjorde ikke hjertet ondt. – – En anden sak var det, at Aminda og Albert sat hos hende, den kvælden Olai kom hjem fra søskenringen...

Du min, saa harm og bisk han blev. Men ikke var det hendes paafund, at Albert svippet indfor døren, naar veien hans laa der forbi. – – – Hun hadde ikke bedt ham komme, likevel hun var kry og sjæleglad over at ha saapas klok, staut glunt at

snakke med. Ansigtsvakker var han ikke, men saa snil, og saa var de ungdom begge to, og det burde Olai betænke – –

Og Sara slet dagene med taalmod og ventet paa, at vrangsinnet hos manden skulde ta slut. Men det øket heller end det tok av, og hun blev baade mager og blek av den stadige uhyggen.

Og hændte det at nogen av bygdefolket eller en reisende broder saa indom døren til dem, undsaa ikke Olai sig ved at fremholde mankementet ved kjærringen, siden han aapendaget at det pinte og gjorde hende skygg.

Saa en dag, han var særlig vrien, brast taalmodet, og hun lekset op i graat og sinne for ham den kar han var. Men den dagen riset Olai Oredal konen sin.

-----

[82] I vierkjæret ved opkommet under berghalderen sat Sara og hegtet klærne av for at se, om der var synbart mærke efter adfærden, hun hadde lidt. – – – Det baade kjølet og lindret svien at kjende luften stryke den mørbankede kroppen. Men graate maatte hun ved synet av de blaa striper, som laa i tette risp over arme og laar. Der hadde ingen brukt riset paa hende før, ikke moren – ikke en levende sjæl, jamret hun og krympet sig sammen paa stenen, og øinene var stivnet av fortvilelse.

Det sved saa – det var saa ondt, og det venstre brystet bar tydelige flækker efter alle fem fingerklørne hans. Hun krummet varlig flate haanden under og strøk og kjælte det, som var det noget levende utenom hende selv, hun saa vanhelliget og ilde tilredt. – – Men mindtes saa engang, Olai hadde kjærtegnat det, og glohet strøm av skam jog gjennom hende, saa brystet blev litet og slapt. – Og fort rev hun klærne paa, og taarerne silret koldt over de hete kinder – –

Midt imot paa andre siden av dalen aat buskapen sig hjemover, og Guldhornet, koen deres, gik røddroplet og kjends foran, og bjelden ringlet grant og klart.

[83] Gjorde hun sin ret, saa rømte hun fra hele greien isteden for at ta krøtturet hjem til kvælds, saa kunde Olai gaa der og surke for sig selv. Eller hun gik til præsten og viste frem mærkerne efter julingen og sa ham, hvad for en kar Olai var, og hvordan han fór med hende – – –

Et blekt streif av den synkende sol gjennom skylaget i vest gled over dalsiden og sluktes, og rustrød lyng og høstgule græsstranter blev fattigslig graa i kvældskyggen. – Her kunde hun ikke bli sittende stort længer, sukket Sara og

nappet en kvist av vierkjærret og prøvde med tænderne, om barken slap. – – Forresten, hvad kom det *hende* ved, om hun fik juling og skjænd – – – snikordene Olai høljet med – – – ham selv og alt hvad hans var – fremmed var hun for det. – – «Og det har æg altid vorre,» snakket hun høit og enstonig, og stemmen var kold og sprø. Det blev ikke det, andre gjorde og sa, som blev det værste, men saan som det kjendtes indvortes hos en selv, mumlet hun og rugget tænksomt overkroppen, og blikkets stive stirren fik iling av nyt liv.

At hun ikke hadde sanset det før – – Hun kunde ha stængt og lukket ute og ikke [84] vyrdet at la sig hundse og true – – For det maatte gaa an at stænge av indvendig, likesom for at væрге for sig. – – Du min, saa greit og bentfrem livet blev paa den maaten, naar en bare hadde sig selv at raa' med. – – Og ikke skulde nogen formaadd tullsnakke hende fra Erstein og ind i samlivet med Olai, hadde hun den tid visst det, hun nu visste – – nei, om de skulde!

Men en ting maatte det være slut med fra i dag av, kolsen saa Olai tok paa vei. – – Desværre hadde hun altfor mange gange været ham tillags imot naturen. – – Og det vilde hun si ham i aapne ansigtet i denne dag, om han vaaget komme med tilnærmelser, at hende fik han ikke røre; før kunde han faa ta livet av hende...

Rank reiste hun sig og strakte lemmerne og videt brystet – Hun kjendte magten inden i sig til at fri sig for ham og var ikke rædd for at bruke den, endda han var store, førslige karen.

*

Olai laa i sengkammerset og bidde paa Sara til natten. – – – – – Inderlig skamfuld og lei sig var han over at ha lat sinnet ta magten fra sig, næsten paa graaten. [85] – – Men bare hun nu trøstet sig til at komme, vilde han ta hende ind i armene sine og be hende pent omforladelse og love at være snil. Han var like ved at gjøre det ista; men hun var likesom saa fjern og forandret i opsynet.

Hun mindet om mor hans, gjorde hun – – Slik hadde *hun* størknet til, naar far hans hadde hussert som værst, saa der ikke fandtes blivende sted hverken for hende eller Olai. Men var det noget, han i opvæksten dyrt og hellig hadde svoret at la være, saa var det at jule kjærringen, om han fik nogen – – – – – Det svinet av en broder, som hadde bibragt ham tanken – – Det forbandede svinebæstet!

... Knirket stuedøren?

Olai strøk haaret fra den klamme pande og pyntet ved skjægget, som stort og brunt, isprængt enkelte graa stræner, skjulte underansigtet og kruset sig nedpaa skjortebrystet; la begge hænderne foldet under nakken og sluttet øienlaakene, som var han midt i fasten søvn.

Længe var det stille, ikke bitterste knirk av lyd, alt det han spændt lurte – Saa gnislet loftsdørens hængsler, hvad hadde hun der at gjøre?

[86] Han støttet sig paa albuen og lyttet opmot taket, og skjægstraaene paa overlæpen vibret av den korte, tilbaketrængte pust. Hun taslet paa hoselæsten, hørte han, frem og tilbake over gulvet, men forsiktig og vart, mærket han paa fotlaget – – Der knaket det i sengen i kroken. Saa blev det dødsens stille.

... Takk skal du ha! Der var hun ute med fortrydeligheten sin. Hun maatte ikke indbilde sig, han ænste tilstelningen, gren han sær og slap sig ned paa hodeputen og trak dynen over skuldrene.

Nu hadde han ligget vaaken aldrig saalænge, fuld av tilgivelse og villet gjøre det godt i mellem dem, og saa furtet hun sig væk – – De kvindfolkene – for et hærk at slites med!

... Hys, graat hun? –

Streng og høitidelig steg han frem av sengen og drog paa sig hoserne og fattet staken med lyset, traadte fast i trappen og aapnet loftsdøren – –

Naturligvis hadde det behaget hende at lægge sig for godt, med næsen vendt mot væggen og bare lidt av haaret synbart ovenom duntæppet, og ikke ledde hun paa sig det ringeste, for det om han kom.

[87] Var det her hun holdt til inat? spurte han mildt fornærmet.

Hun less ikke høre.

Han stillet staken paa bordet og brættet unda overbredslet og stak sig ned ved siden av hende.

Da reiste hun paa sig og sat skoret mot væggen, hvit i ansigtet.

«Æg vil ikkje vær konne for dæg meir,» hvislet hun. «Saa mykje du veit det! Du kan bære vaag dæg tel aa rør mæg!»

Han tænkte ikke komme hende for nær – «Men Sara,» han lirket armen om hende, «æg anka paa, æg dængte dæg – Tilgi mæg!»

Harmfuld klemte hun sig tættere til væggen og skubbet armen hans unda.

«Du rør mæg ikkje, har æg sagt!»

Olai glodde stort og uforstaaende – Vilde hun ikke være snil, naar han ba hende tilgi – –

Aldrig mer skulde det gjenta sig, at han bar haand paa hende, det vilde han ta Vorherre til vidne paa – – Og heller ikke formaadde han med ord si hende, som han hadde græmmet sig, siden hun gik i marken efter kua.

Det klang saa uvant i hans mund, det han der sa, at Sara uvilkaarlig maatte titte [88] paa ham. Ansigtet hans var gammelt og træt i skjæret fra talgpraasen; der var vand i de blekbrune øinene, og munden mimret paa graat.

Hun var hverken sinna eller fornærmet paa ham, forsikret hun alvorlig med tungt eftertryk paa ordene. Men han fik aldrig komme nær hende mer, skjønte han – – – Hun væmtes ved ham og hadde gjort det fra første gangen, han hadde brukt raaskapen sin mot hende og ved det tvunget hende til at være med paa alt, som siden kom.

Stemmen blev lavere og ordene likesom slørtes av tungsind. Han fik huske paa, han var en gammel mand, og hun mest barnet at regne mot ham. Det var hans paahit, ikke hendes, at de to skulde gifte sig sammen – Men nu vilde hun si det, hun aldrig tidligere hadde nævnt, at ikke én dag hadde hun været glad i ham eller kjendt spor av lykke i hans hus. Og da var det en blodig synd at være kone for ham paa den maaten, og det indsaa han vist selv ogsaa, vilde han bruke folkevet og tænke sig ind i det, hun følte.

Olai satte sig halvt fælen overende i sengen – Var kjærringen hans blet splitter, [89] spike tullet! – Forlate ham hans synd, snakket hun ikke som for dyreste alvor det vaaset, hun bar i munden –

«Saa, saa, Sara, smørhøna mi!» stagget han faderlig overbærende og tøiet i nattørøikanten hendes. «Æg ska vær snil mot dæg, læg sæg nu –»

Da smaldt en sviende ørefik mot kinden hans. «Æg ha sagt, du ska la mæg vær!» hyttet hun.

Skamfull paa hendes vegne tuslet han frem av sengen og blev staaende i beskuelsen av hende – Herregud, saa urimelig vakker hun blev, naar sinnet fôr i hende for alvor.

«Æg vil ikkje vær hore for dæg længer, det er det, du har gjort mæg til!» hikstet hun i sansesløs graat.

«Ka e det du sei!» skrek Olai, og løftet haanden for at ruske uvettet og gudsbespottelsen av hende, saknet likevel motet og braasnudde. «Tvi være dæg, di mær, der du ligg!» spyttet han og slamret døren haardt efter sig.

[9]

[90] Lysringen fra lampen laa over skrivebordet og over præstens graasprængte haar, mens han luten bladet i boken foran sig. Stundimellem tok han lange drag av den med perlesnor og kvaster prydelig utstyrte langpipe, og røken tætnet sig i graa skoddeflaker om lyset, løsnet og sêv ut i krokenes halvmørke og dæmpet det svindende dagslys, som skimret gjennom vinduet.

Det knakket haardt og bestemt paa døren, som av en i hastværk.

Præsten dreiet lampeskjermen, saa lyset spredte sig i værelset, og ropte myndig: Kom ind!

Det var Olai Oredal og konen hans. Budsendt indfandt de sig for at staa skrifte, siden medhjælperne hadde meldt dem for usamdrægtighet i ægteskapet.

Byrg og sikker paa sin ret, med kameratslig hilsen til præsten, tren Olai frem mot bordet. Sara neiet nedved døren uten [91] synderlig mot paa at flytte sig videre, men med et stivt drag av trodsig vilje i det bleke, uttærte ansigtet, som skottet frem under tørklæet.

Præsten skjøv frem en stol og ba Olai ta plads. Kanske Sara var saa venlig at vente utenfor.

Veien hadde været lang, og Olai var mødig efter turen. Med velbehag strakte han sig i den rummelige stol og la benene overkors. Ikke trængte han krysse præsten eller frygte irettesættelse for sin egen person.

Præsten krasset ut pipen og stoppet paany, trak rullegardinet ned og dreiet igjen paa lampeskjærmen, slik at Olai skulde sitte i fuldt lys.

«Min kjære Olai Oredal,» talte præsten mildt og venskapelig. «Jeg har maattet umake Dem denne turen, og takk skal De ha, for De var villig til at komme –»

«Der er indsendt klage over Dem og Deres kone. Dere er blet til en forargelse i menigheten, sies der. Fortæl mig nu, min kjære Oredal, hvad det egentlig handler sig om – Dem kjender jeg som en alvorlig mand og vistnok en ærlig, søkende sjæl – Sara var, i den tid vi hadde med hende at gjøre, en flink, bra pike, ualmindelig videbegjærlig [92] og særlig vel begavet. Hvad hun til eksempel rakk at faa læst de aarene, hun var i præstegaarden, var forbausende. Mine døtre har senere fortalt

mig om det, for det var dem, som skaffet hende bøkerne. Baade jeg og min kone har hat en mistanke om, at al den læsning har sat hende griller i hodet – der er ellers ting ved hende, jeg ikke kan forklare – og kanskje indvirket paa det, som nu er kommet.»

Olai Oredal rettet sig strunk og greiet skjægget med haanden: Den utredning ga han gladelig. Og en prøvet herrens tjener som præsten vilde ikke ta ham det ilde op, om han saa sig nødt til at tale rent ut som saken forholdt sig, uten nogen fortielse.

Præsten visste jo, at han hadde giftet sig med Sara, fordi han elsket hende, og aldersforskjellen var ikke noget at hefte sig ved. Det hadde sandelig ikke været for pengene, det giftermålet kom istand, smaalo Oredal.

Nogen synderlig taknemlighet hadde hun aldrig synt, men snil og omgjængelig var hun i førstningen av ægteskapet, det maatte han late hende, naar han betænkte, hvad hun nu var blet til – –

Om han hadde vist hensynsfuldhet? – [93] Bevars, det hadde han stedse lagt an paa. Men Sara saknet aldeles sansen for det aandelige liv. Det var stygt og saart at nævne det; men ham forekom det, som var hun død for hver paavirkning i den retning. Og det var en bitter skaal at tømme for Olai, som hadde levet og aandet i samkvem med sin herre og gud fra ungdommen av.

En søkende sjæl. Præsten hadde ret til at nævne ham det – Altid søkende – altid tvilende – kun ikke paa det ene: Jesus Kristus led døden for at gjøre syndere salig.

Aa nei da! Præsten maatte ikke velsigne ham for det. Det var naade, idel ufortjent naade, at han kunde avlæggs det vidnesbyrd. I sig selv var han en ussel, forbandet, fortapt og fordømt synder, værdig den evige pine, uten den tro. Og takket og priset være *han*, som gjennom tvil og mangehaande anføgtelser holdt den levende i hans sjæl – –

En stor guds naade var det, at han i denne stund hadde anledning til at aapne sit hjerte for en prøvet stridsmand som præsten, saa at det rettroende syn, som Olai heldet til, ikke stillet sig skyggende mellem dem –

Hvad der laa til grund for uforlikelsen? [94] spurte præsten. – Det var akkurat det, han nu vilde betro pastoren. Sara nægtet ham kort og godt al legemlig omgjængelse – kaldte det hor og synd at være med paa sligt – –

Men kunde et ægteskap, indgaat for Guds hellige alter, regnes for ugyldig og magtesløst av en av parterne, saafremt der ingen ytre grund til skilsmisse kunde paavises? – Præsten kjendte mandens naturlige begjær, og vanskeligheten ved at leve et rent liv – Ikke vilde Olai omtale al den pinen, han hadde gjennomgaat for at kue sit kjød. Det blev mange vaakne nætter og dager uten rist og ro – – –

Hadde han blot kjendt sig skyldig – hadde han paa en eller anden maate forbrudt sig mot hende – det vilde likevel været en trøst, for da kunde han ha rettet paa det igjen.

Om hun var kjær i nogen anden?

Engang næret han sine tvil, men det var længe siden. Observeret hende hadde han, gjennomrotet tølerne hendes, ikke spor av mistænkelig var der. Da liknet det mer en slags besættelse, skulde han uttale sin ringe formening om saken.

Være kjærlig og overbærende mot hende! – Gud velsigne pastoren for paamindelsen. [95] Han trængte den saart. – Præsten maatte endelig indeslutte ham i sine bønner, for han var bange for at komme til at ligge under i prøvelsernes storme og fristes til bitterhet, dersom korsets byrde blev ham for svær.

Sara hadde sat sig paa øverste trappetrinnet, like utenfor kontordøren, for om mulig at lytte sig til noget av det, som blev forhandlet derinde. Men de snakket lavmælt, og de faa ordene, hun fanget, blev uten sammenheng.

Synderlig varmt var der ikke paa den kolde gangen og derfor krøkte hun benene under sig og trak kaapen nedover knærne, for baade skjørtekanten og strømperne var blet vaate underveis.

Husjomfruen kom for at tænde ganglampen, og uvant, eggende matlugt fulgte og vakte sulten hos Sara. Var det stek, de braste? De var svær til at destelere god mat, husket hun, fra hun hørte til paa gaarden – – –

Jomfruen gik, og Sara tok til se sig om: Knagg i knagg hang der yttertøi rundt veggene. Præstens lange frak og pels og hatten og skidhuen og silkehalstørklæet, fint brættet. [96] Det ved siden av var nok fruens. Sara syntes dra kjendsel paa slængkaapen og vinterhatten med perlekant og fjær og langt lysegraat slør til at knytte i sløife under haken. For en skindkrave der hang! De haletippene rakk da én sikkert nedover maven, kanskje til knæs...

Og dér var stasen til frøknerne, og husjomfruens det paa knaggen bak gangdøren – – – Den brune jakken var ikke vanskelig at sy. Hun kunde gjort maken efter snaue synet her –

Præstefruen kom fra dagligstuen. Utvasket, med mange smaa rynker i det magre ansigtet og et stivnet smil om de tynde, velvillige læber liknet hun sig fra før.

Sara reiste sig og vilde handhilse.

Fruen less ikke se det – Olai Oredal var altsaa paa kontoret? Hun vilde meget gjerne tale med ham, naar han kom derfra, kremtet hun og gik ind.

Sara saa i det samme et kjendt glimt av de lune stuer med farvede lamper og bløte tepper paa gulvene, blomster og skinnende messing, og broderte servietter over stoleryggene.

Længst inde – i bedstestuen – var der nogen glade mennesker rundt et bord med [97] kaffestel og fine kaker. Var det frøknerne som var blet saa store – – Monstro de vilde kjendes ved hende, her hun sat! Mer end én gang hadde de lekt morsomt sammen.

Saa optat med minderne var hun, at hun ikke sanset, kontordøren blev aapnet, før Olai puffet lempelig til hende.

Præsten viste hende ind og til sæte. Det suste for ørene paa hende, og hjertet hamret haardt mot kjolelivet. Saa rykket han stolen sin nærmere, tok hende varmt i haanden og talte mildt til hende, om hvordan hun hadde det.

Sara strævde at fri sig fra rædslen og rolig og liketil snakke om alt det, hun hadde grublisert over, men ordene hørte hun som kviskret av en anden og langt borte. Saa tidde hun og lot ham finde ordene for sig, mens haanden brændte mellem hans fine, hvite fingre.

Varlig ga han et utdrag av det, Olai hadde fortalt ham. Hadde det sig slik?

Ja, stammet Sara og vøtet læpen med tungespidsen. «Men grunden, kjære dig – grunden menneske?» ivret han. Hun maatte betro ham den.

Da kjendte Sara sig fri og løst indvendig, [98] og fortrøstningsfuldt sa hun ham alt, slik hun hadde følt det gro op i sig.

Alvorlig lyttet han efter. – Et par gange smøg som et litet smil om ene mundviken, længer kom det ikke, likevel saaret det hende, at han kunde finde aarsak til at smile ad den jammeren, hun berettet – – – – –

Hun var færdig – tom og underlig angst – – Ensteds i værelset pikket en klokke – et to, et to, det hørtes plagende nært, og hun snudde hodet efter lyden. Blev med det samme var tegningen paa rullegardinet og kom i hug alle de mangfoldige gange, hun hadde staaet utenfor i mørket, naar lys var tændt herinde, og stirret paa slottet og svanerne og træerne, som hang ut over elven. Og den fine damen med parasol, dér paa broen, det skulde være hende selv, og manden, som gik imøtes med hende, det skulde være kjæresten – –

Præsten sukket tungt, tændte pipen, lænet sig tilbake i stolen og suget røken i lange drag, og ansigtet stivnet som i fjærne syner.

Hadde hun gjort ham ondt, tænkte hun og plukket ved kaapekanten. Hun holdt av ham fra den tiden, hun tjente gjæterjente, [99] han var bestandig saa snil – men ikke fruene –

Dørgende still sat hun og vagnet paa ham og aandet ind lugten av den fremmede mand gjennom spilte næsebor, indtil han myndig og bestemt tok paa at snakke.

Det skræmte hende bratt, og hun sat vår og sky for hver formaning til at bedre sin opførsel mot Olai. – At øve sig i kristelig taalmod og være kjærlig og velvillig overfor den bra mand, Vorherre hadde git hende – – Hun maatte ikke kalde det av Herren indstiftede samliv mellem to for utugt – Det gik ikke an, skjønnte hun! Ingen utenom bohémer og ugudelige vaagde si den slags – – Og selv om det faldt hende svært og kostet overvindelse fra hendes side, han vilde raade, hun tok korset og fulgte lydighetens bud. Livet hernede var kort og svært at vandre, men det var gjennom forsagelsen vi vandt hjem og krone over sky, hvor de retfærdige bor. Det hun nu var inde paa, det førte hende ind i sorg og synd og blev hende til forbandelse – –

Sara kvakk. Kunde præsten si det der, naar hun hadde forklaret ham begyndelsen til ægteskapet, og at hun ikke magtet gjøre anderledes nu for sin samvittighet.

[100] Samvittighet, snærret præsten, det var let at si... Nei, det var tidsaanden hun var smittet av. Hun hadde suget til sig av vore fordærvede digtere – Det, en Ibsen, en Bjørnson fôr med, hvorlangt bar det, mente hun? Var det skjold og værn i

nødens stund? Et sønderrevet liv – en tom sjæl, det var frugten – – – Intet haap, ingen bærende tanke mot Gud og evighet.

Tro hun ham! Han var gammel og erfaren og øinet hulheten i kunst og literatur. Som en pestilense vilde den herje landet liketil til de inderste bortgjemte kroker og avkristne vort folk. Her sat hun, en av de mange, smittet av oprørets aand, og han var ikke uten skyld, for i hans hus var det, hun hadde faat læse bøkene – om end uten hans vidende –

Men ikke visste han sig andet til redning og frelsedom end Gud og hans hellige ord, og rørt grep han hendes hænder. Han vilde gi hende et skriftsted at tænke paa, som ofte hadde trøstet og veiledet ham under kampen og anføgtelserne:

«Værer derfor Guds efterfølgere som elskelige børn og vandrer i kjærlighet, likesom og Kristus elskede os og gav sig selv ^[101] hen for os til en gave og et slagtoffer, Gud til en velbehagelig lugt.»

Sara reiste sig tumlen og ba farvel. Præsten fulgte.

Døren til dagligstuen var aapen, og fruene og Olai stod i fortrolig passiar indenfor.

«Dere blir her og spiser til aftens med os, Sara,» lokket fruene indsmigrende. «Vi skal ha biff, og jeg har lat stuepiken lægge i paa kvistkammerset, for at det ikke skal bli koldt til natten. Dere skal ligge der –»

Tomt glodde Sara hende i ansigtet, som skjønnte hun ikke det hun sa, mumlet ørsken «nei tak», og emnet sig lukke op ytterdøren.

«Hører du ikke, jeg ber dig bli her i nat?» gjentok fruene hidsig. «Din mand har tat mot indbydelsen, og det er for sent at gaa andensteds hen i aften.»

«Ta tøiet av, barnet mit, og slaa dig til ro paa gamle tomter,» la præsten venlig til.

Olai stod huldsalig smilende bak fruene og trak sig i skjægget – den vanen hadde han, naar han rigtig vilde te sig til sin fordel – og blunket overtalende.

Men Sara knuket om dørvrideren, saa knokerne hvitnet, og stirret ham ind i øinene, til smilet sluknet.

[102] Hun kunde ikke bli, for hun vilde ikke dele seng med Olai; og hun fik altid laant hus over natten hos en av husmændene, sa hun klarmælt og gik.

[10]

[103] I bønnerummet over forsamlingsalen sat nogen av menighetens mest prøvede brødre og søstre.

Til forbøn var de samlet for den elskede broder og lærer Olai Oredal, som formedelst hustruens uhørte opsætsighet var stedt i stor indre nød og hadde søkt menighetens trøst og forbøn, for ikke at segne under anføgtelsernes korsbyrde.

Per Opstgard ledet møtet. Ung og brændende i sjælen sat han for øvre bordenden og bladet i den hellige skrift efter et høvelig gudsord at indlede med, avpasset for dette tilfælde.

De øvrige brødre og søstre var bænket rundt bordet og fulgte med stor andagt bevægelsen av hans fingre.

Søster Karine, en langkjaket jente med svært, sort haar og mysende øine, hadde en akordzithar og en ny sang, skrevet paa rosenrødt brevpapir foran sig. Midt imot [104] sat en liten vissen, rynket mandsling av en lap og glante paa hende med glippende, rødhetændte øine, og tilvenstre for ham var Olai Oredal med ansigtet gjemt i begge sine store, haarete næver.

Per Opstgard løftet hodet fra boken og skuet kjærlig utover søskenringen.

«Lader os aapne denne hellige stund med at lovsynge den høieste i en ny sang,» ba han blidt.

Søster Karine fattet zitharen; de andre rensset kremtende og harkende strupen og faldt ind i sangen litt^{u3} efter litt.

Lytter nu gamle og unge
– Kristus mit liv –
vil jeg nu altid lovsjunge.
Til strengelek vil jeg lovsynge Gud,
ti jeg er frelserens brud! ;,:

Sangen om brudgommen klinger
– lovende Gud –
Bruden fra støvet sig svinger.

Sangen om Jesus den fryder min sjæl,
Jesus for mig alt gjør vel. :.:

Liflige trøst i al smerte
– Jesus er min –
jubler nu stedse mit hjerte.
Jesus er min, hold dig nær til hans bryst,
han er min glæde og lyst! :.:

[105] Jesus saa ømt mig bevarer
– Herlige trøst –
Jeg kommer snart, han mig svarer.
«Kommer du nu, og du tøver jo ei.
Herre, du ser her er jeg! :.:

I salig henrykkelse slynget de sangen op mot de lave loftsbjelker, som skuet de al himlens herlighet mellem spindgroens utspændte væv.

Per Opstagar reiste sig værdig med bibelen mellem hænderne.

«Jeg har Herrens ord til dig, du betyngede broder! Saaledes siger han i fjerde Mosebog, tredivte kapitel, og hans ord er evig sandhet:

«Og dersom en kvinde i sin mands hus har lovet noget eller paabundet sin sjæl med ed en forpligtelse til avhold og hendes mand hørte derom og taug dertil og ikke gjorde indsigelse derimot, da skulle alle hendes løfter staa ved magt.

Men har hendes mand gjort dem til intet paa den dag, han hørte derom, da skal intet staa ved magt av det, som er kommet over hendes læber, det være sig hendes løfte eller hendes sjæls forpligtelse til avhold. Hendes mand har gjort dem til intet, og Herren skal tilgive hende.

[106] Et hvert løfte og enhver edelig forpligtelse til avhold, til at ydmyge sjælen, kan stadfæstes av hendes mand og kan gjøres til intet av hendes mand – –»

Stilt la han boken ned, foldet hænderne og ba: «Herre du evige Gud, som har skapt kvinde og mand og budt dem være sammen, idet du sagde: Det er ikke godt for manden at være alene, jeg vil give ham en medhjælp til at være hos ham –

Til dig kommer vi med vor bøn og vore ydmyge paakaldelser for denne vor broder, der er stedt i stor nød og anfegtelse!

Herre gud, hans hustru, som du har givet ham til livsledsagerinde, dengang du lagde deres hænder sammen for dit hellige alter og velsignede deres pakt – hans hustru, siger jeg, vil ikke længer være ham til hustru efter kjødet.

Til dig, min Gud, kan jeg tale uten bluese, du som kjender menneskenes tanker langt fra, du omringer vor sti og vort leie – Du kjender mandens lyster og begjær, og pinen ved at kue kjødets trang er ikke skjult for dig – Derfor gav du manden en hustru til hans forlystelse for at stanse hans fot paa syndens vei! Dig beder jeg: Gjør du Olai Oredals kvinde bløt i sind! Indfang [107] du hendes irrende tanker, at hun maa ihukomme sine pligter og være sin mand underdanig i alle ting, ligervis som du har paabudt hende i dit evige ord. –

Men har en av den onde verden – en djævelens søn – forvendt hendes sind og daaret hendes hjertes længsel, knus ham i din vrede, tilintetgjør ham ved din munds aande! – Og død du begjæret i den forblindede kones sind og før hende angerfuld og bodfærdig tilbage til hendes mand, at han kan tilgive eller forstøte! Amen!»

... Den langjakete reiste sig braatt, som frygtet hun, nogen kunde komme hende i forkjøpet, og jamret med skingrende stemme:

«Min brudgom! min Gud! Du vredes ikke over min stammende tunge og mine ringe ord! Nei, du elsker de enfoldige av hjertet – til de fattige i aanden har du behag! Min Jesus, jeg vil bede for min broder, Olai Oredal, som sitter her ved dette bord!

Du har sagt, at hvor to og tre er forsamlede i dit navn, der er du midt iblandt dem – Og at hvad som helst vi bede om i dit navn, det vil du give os – Aa Jesus, min brudgom! Du ser, hvor denne vor dyrebare, elskelige broder Oredal har sin hustru [108] kjær. Se hans bleke forgræmmede kinder, hans av sorgen graanede haar! Jesus, tørr hans taarer, lat de bedrøvede ben faa fryde sig – Jesus, dit barn graater, Jesus, dit barn lider nød! Hans kjærligheds attraa til sin hustru piner ham – han kan ikke faa tilfredsstillt sit naturlige savn! Jesus trøst ham! Jesus hjælp mig, hjælp mig til at elske dig, lær mig at bede, salv min tunge! Aa brudgom, du maa høre! Du maa omvende hende! Du maa lade Satan slippe hende, saa at hun kan se sin store synd, som hun har begaaet mot sin elskelige mand! Du, du kjender ham! Du vet, han har baaret hende paa hænderne, at hun ikke skulde støte sin fot. Han har delt sit jordiske gods med hende, der hun var arm og fattig, og gjort hende til sin ægtehustru. Aa du kjender hans taalmod, hans store langvarige godhed mot hende!

Hjælp ham! husk han er dit barn, din øiesten! – Hvad kan vel Guds øie skade! Se, vi er din øiesten. Synger lad os være glade, intet kan os gjøre mén. Haleluja!»

Slutten av bønnen foredrog hun halvt syngende. Olai rugget i takt med foredraget og stirret rørt takkende paa hende, som saa vakkert forstod at tolke ham – Hun [109] kunde ha været hans hustru, om han selv hadde villet – De utallige gange hadde hun røbet ham sit hjertelag. Ja engang under bønnens fryd, de var toene, hadde hun budt ham sin mund til kys og trykket sit legeme mot hans, saa han nærepaa hadde forgrepet sig, om ikke angsten for husets folk hadde hjulpet ham i fristelsen.

– – Det var en kjødets opblusselse – intet mere. Og mindet om hendes knoklete lemmer var veget av hans sind, straks han igjen hadde Sara i favn.

Men i denne hellige stund, mens hans brændende blik sænket sig i hendes, tændtes attraaen paany, og han visste ved sig selv, at inden aften kunde han ha hende og hans pine være stillet.

«Gud signe dig søster,» kviskret han dirrende varmt, og hun smilte blussende rød og fingret ved zitharen.

Lappen sprællet urolig. – Et rapt gnistrende øiekast streifet de to, og han slængte sig op paa bænken. Stod og kavet med sprikende arme og smaatraakket med de tynde, krumme ben, mens overkroppen vaklet tungt indi vadmelskuften.

«Herren byder mig! Herren pyder mig! Herren pyter mig!» pep han i. «Olai Oredals [110] kone er pesat med Satanas, med tjævelen, med den onte selv – Jeg vil følge vor broter og læse pesværgelsens ord over hende. Jeg har gudskraft til at utdrife tjævelen. Herren byder mig! Herren pyder mig! Vi maa reise nu straks – i denne time, naar dampe gaa! Herren byder mig! Amen!»

«Amen, reis i Guds navn!» sluttet Per Opstogard og bredte hænderne til velsignelse.

Olai Oredal støtte til jentens fot under bordet og strøk hende med støvlesnuten mot smallæggen.

Da de til avsked trykket hinandens hænder, krislet hun ham let i haandloven med pekefingeren.

[11]

[111] En graa liten katterpus med rosenrød snute og hvite smaa labber, dunbløt i haarene, leken og trøisam dagen lang, hadde Sara faat i foræring av Aminda, mens Olai var bortreist.

Hun var gla i den katten og hadde den mest som en liten unge, matet den med nysilt melk og fløteskvætt, og klappet haarene blanke. Om dagen mol den paa akslen hendes, naar hun sat ved rokken, om kvælden tok hun den med i sengen og gjemte den inderst i armkroken.

Og slik velsignet lise det ga at ha et levende kryp at trøste sig ved, siden Olai førte ut blandt nabofolket, at hun nægtet dele seng med ham – Den gang var han ikke nøie om folkesnakket, endda hun vakkert hadde bedt ham la være med det. Kanske ændret hun sindelag, lot han hende ifred, hadde hun sagt. Hun vilde være som søster eller barn for ham; og ærlig og redelig [112] lovde hun ta haand om det, hans var, og være snil og paapasselig, enten han var borte eller hjemme.

Men han fik det, som han vilde. Hun var blet til et apespel for dem, og skjæmtes rent syne sig utendørs. Karmændene flirte, bare de øinet hende paa frastand, og maatte hun forbi dem, kjendte hun raaskapen i hvert ord, de sleivet efter hende.

Og kvindfolket var ikke bedre at raake, skjønt de hadde det mest med at nidglo, som var hun et underlig dyr, en skapelse, de aldrig hadde set før.

Men drygde hun, til de fik munden paa glid, ga de sig til at snakke frempaa om pligt og hjertelag.

Hun lot dem snakke, som de vilde. Selv saknet hun ord til at forklare det, hun kjendte indi sig og som tvang hende at handle, slik hun gjorde. Lystmat var det just ikke at skille sig ut av flokken og bli til allemands bisn!

En eneste gang – med undtagelse av den dagen paa kontoret hos præsten – hadde hun vaaget sig til et lite forsøk paa et slags forklaring. Det var en dag, hun sat sammen med Aminda og Albert paa kammersloftet hos dem. Det var nærmest for [113] at Albert ikke skulde ha altfor daarlige tanker om hende, hun gjorde det.

Aminda sa ikke mange ordene. Men Albert grundet alvorlig og raadet hende skrive til den fremmede præsten. For saant tilfælde som hendes var ikke hændt der i bygden. Og det stred aapenbarlig efter hans ringe formening, naar han skulde tale

rent ut – som han selv vilde ha det og gjøre overfor andre – baade mot skik og bruk. Hun maatte ikke bli fortrydelig paa ham, om han snakket fra hjerterøtterne, siden hun selv var den, som begyndte passieren, ba han.

Men præsten maatte hun aldeles ikke undse sig for at spørre til raads. Han var en aparte mand, det kunde Albert svare for. Nu hadde han vekslet brevskaap med ham og faat grei besked, og gik det som tænkt, skulde skøiten ligge paa viken, til somren var for døren.

Stummende mørkt var det under jul. Stormen fra sydvest hadde sat ind med regn og oprørt hav, og markerne laa bare med blanke holkeskrener. Det var alt, som var levnet av høstføret.

Sara kvældsga kubeistet tidlig for at slippe færdes ute i stupmørket, stængte [114]ytterdøren med slaa og klemte attaat en plankestump skraat fra bordklædningen mot indresiden av døren, at ikke vinden skulde rikle stængslet løst. Og koset sig resten av kvælden paa kjøkkenet sammen med katten.

Det var blet et fast forsæt hos hende, at hun vilde skrive til den fremmede præsten og raadføre sig med ham; derfor gik hun hver evige dag under arbeidet og tænkte ut, det hun vilde ha sagt i brevet, og den kvældstunden tok hun sig for at sætte ordene paa prent.

Hun heftet sengespreet og stortørklæet sit for vindusglasset, at ingen skulde titte paa hende, og tændte stuelampen og stillet den paa kjøkkenbordet foran vinduet.

Det durbrændte i komfyren, og katungen mól i uldhaugen, og Sara hadde ikke hjerte til at flytte krypen, endda den flôkte sammen hver eneste uldtull, hun hadde sittet og karded i skumringen.

Av og til presset en rosse haardt mot novven, og haglbrestingen prellet som smaasten paa røstvæggen; men den laaten var hun vant til nu og tykte mest det var selskap ved den.

Hun satte sig til bordet og bét i pennen [115] og funderte over begyndelsen. Foran hende laa et stort, hvitt brevark. At skrive hørtes let og liketil, naar Albert snakket; men neimen om det blev snargjort at faa skrevet alt, hun hadde paa sinde –

Bedst at begynne med Erstein og maaten, hun og Olai var blet gift paa.

Der var øvd feil og skammelig bedrag – og aldrig skulde hun ha lat sig forlokke til svikefuld handling mot ham, hun bar hjerte for.

Men eftersom hun prentet utredningen, samlet indholdet sig til en saar klage over, at Olai nægtet hende ha sine egne tanker i fred, og hans fordømmelse av det, hun holdt av og hadde hug til – Synd var for ham alt det, *hun fór* med, var det end den aller uskyldigste morskap. Lo hun, det var galt, graat hun, det var galt det med. Og bladet, hun hadde faat laane av Albert, og som hun hadde slik hygge av at læse, det hadde han kastet paa varmen. For det var djævelens redskap til at sprede opstansighet mot Vorherre og øvrigheten og den samfundsordning, Gud hadde stiftet i verden, sa han.

Og saa kom hovedsaken – Hvad præsten mente, hun skulde gjøre med det, at hun [116] slettes ikke kunde formaa sig til at være Olai tillags som kone for ham. Det hadde støtt budt hende imot fra første stund og nu var det blet til en ulidelig væmmelse.

Det var haardt for Olai, det skjønnte hun, og han tok sig vist svært nær av det. Men tænkte hun paa at tvinge sig, var det akkurat som en levendes stemme inde i hende som sa, hun skulde værge sig for alt samkvem med ham. Ja, at hun gjorde en stor synd, om hun ga efter.

Olai trodde, det der med stemmen var paahit av hende for at ha en grund til at pine ham. Og saa fortalte han det til andre. Og nu var det kommet ut blandt folk, og alle flirte de og gjorde nar av hende. For der fandtes ikke andre kjærringer der i omegnen som hadde det slik. Og præsten i bygden hadde hat hende fat og formant hende til at la være, det vilde ellers føre forbandelse over hende.

Men om de slog hende ihjæl, hun aarket ikke tvinge kroppen til at være ham villig. Og synd var det, hvad saa folk mente, at være sammen med andre end den, en var gla i helt igjennem.

Han maatte endelig være saa snil ikke at bli lei paa hende, fordi hun skrev og [117] spurte sig fore. Hun aatte ingen av sine i nærheten. Og saa sorgfuld og forapet hun nu gik, var hun fristet til at korte livet og faa en slutt paa motgangen.

Men vilde præsten besvare hendes ringe forespørsel, maatte han sætte utenpaa konvolutten til Albert Mikkelsen Fjølvisen og lægge brevet indi. For gik svaret i hendes navn, annammet Olai det, og hun fik ikke se bokstaven av det.

Fire samfulde, tæt utskrevne sider var det blet, og Sara brættet det omhyggelig sammen og stak det ind i konvolutten og lukket den.

Utenpaaskriften og postlægningen hadde Albert lovet at besørge –

Det dunket nogen paa gangdøren. Fort puttet hun brevet indfor kjolelivet og ropte, om det var kristen folk, som var ute og færdes i slikt veir.

«Kæm andre, dit toskaue! Luk op med dæg!» hørte hun Olai utenfor.

I jøssunamn, var det han!

Ustø paa næven skubbet hun plankestumpen væk og drog fra slaaen. Der gjøv et helt uveir med Olai og den følgesvenden, han hadde, og sneskavlen laa fremefter gulvet paa et ørlitet blink –

[118] Olai stængte efter sig og la nøklen i bukselommen.

Sara holdt kjøkkendøren paa vid væg. De skulde ha lys, mens de trak av yttertøiet. Men hvad var det for et liknels, Olai var i følge med denne gangen? Styg som han Meisk, med blodrøde øiebremmer og en kulsvart bomme paa ryggen – Hele fyren ikke høiere end halvparten av en storvoksen kar, og med benstikker saa tynde som talglys under skindkoften.

Hadde hun ikke set folk før, brummet Olai og steg ind paa kjøkkenet.

Her spartes ikke olje her i huset! Hun slap at slite for den, hun – Var hun kanskje blet dimmen paa synet, siden hun trængte brænde sekstenlinjers glas til yrken? Han fattet lampen og traadte byrg og barsk forbi hende ind i stuen, mens blikket overfôr krokene, om nogen hadde gjemt sig.

Lappen spanket efter, hoven og storstændig, og koften vrikket rundt hofteknokerne hans. Ikke et god kvæld hadde han bedt i gaarden –

Kvældvoren blev undagjort og kopp og kjørrel stillet paa plass. Olai tændte lygt og oversaa loft og matbod, men Sara sat indved bordet, der lappen pakket ut en [119] fire fem lommeur, han hadde med sig til salg.

For staselig fine klokker! Av skjært, utkrotet sølv og glat guldkant rundt glasset – Ikke større end en tokroning hele greien. Om hun hadde aat penge mellem hænderne – jamen skulde hun hat sig ur.

Varsomt lettet hun paa et og holdt det op for øret og dyttet det mot kindet.

Finnen myste gløgt.

«Liker ho klokke, søster? Ho kan faa et. Men saa maa ho ligg me manne sit i nat,» pistret han.

Sara slængte klokken. Svin! sa hun. Olai kom just fra kammerset, og hun skottet skygt paa ham, om der var misnøie og grin i opsynet efter rundturen.

Lappen gnistret i sinne, flakset med armene og pipskraalte:

«Broter Oredal, kunne dit ha tjæfelen! Mig set den. Store, fæle tjæfel i brøstet og i magen, med klør og med rompe! Men mig drife den ut!»

Olai satte sig i gyngestolen og foldet hænderne over bringen. Sara vilde forlate stuen.

«Du blir her,» sa Olai, uten at se til den kant hun var.

Lappen trak en flaske og et skittent ^[120] dramglas frem av lommen, heldte i glasset noget brunt, seigt av flasken og flidde Sara det.

«Drik!» bød han. «Det er besværgelsens vand av bipelsk opskrift – Naar ho drik, skal hendes pug opsvulme, om anne mandfolk ha vorre nære. Men e ho reine, skal tjæfelen fare ut av kroppe, og ho ska vorte snille mot manne sit.»

Sara dængte til glasset, saa indholdet sprutet over armen hans, og sat hvit av sinne –

Lappen hoppet paa ymse fot og kvinskrek: «Saag tu tjæfelen proter? Han hadde svarte haar paa rompe! Lat os pe og paakalde! Paa knæ, paa knæ proter, før han krype ind igjen!»

Og de knælte, lappen og Olai, og knepte næverne fast ihop, og de glodde forrykt paa Sara, som berget sig opimellem bordet og væggen –

Vekselvis ropte de til himlen om kraft til at utdrive djævelen av Saras kjød, og foreholdt Herren hans løfter og forjættelser. Ba ham at staa ved det, han hadde svoret i sit dyre ord – – – Ikke svigte dem, om deres tro var ringe som et sennepskorn...

[121] Lappen var den nidkjæreste – Hvergang Olai stilnet av og nyfiken skottet efter virkningen, dunket han panden mot gulvfjælene og tagg i skrikende, korte bjæff om aandens aapenbarelse i svakt kjøtt.

Fælsken og uhyggefølelsen var svundet fra Sara, og inderlig optat fulgte hun deres fakter og lyttet til ordene, som var hun tilstede ved en markedsopvisning, som ikke kom hende videre ved.

Lappen var den flinkeste – Olai var nok ikke i det rette laget. Titt og ofte hadde hun hørt ham flinkere i paakaldelsen –

Olai reiste sig og gik ut paa kjøkkenet. Der hørte Sara ham rumstere med ildtangen, og katungen skrek jammerlig –

Hun valnet av angst. Tynte han kræket for hende!

Endelig tidde lappen. Svedtblank og hvit i læberne ravet han til gyngestolen og hev sig i sætet.

Hun fór ut.

Olai holdt katungen efter nakkeskindet. Den vrængte med øinene og kavet i luften med alle fire labberne.

Sara rev den fra ham.

[122] «Skjæms du ikkje tyne dyret!» hikstet hun og gjemte den ved barmen.

Han misundte den og blev vild.

Hun saa at gjøre ende paa den i morgen den dag! Eller han skulde træ' den under støvlehælen, like for synet paa hende, truet han.

Han kunde vaage sig – graat hun og sprang op trappen med den og stængte loftsdøren i laas efter sig.

Bak en flære i skylaget gliste dagranden brandgul i øst, himlen hang lavt, og havet laa svart og knurret.

Sara huket ytterst paa odden, der mollbakken gik indtil svaberget; i fanget holdt hun katungen. Den bævret, mens hun tuklet forklæet sit om den og bandt sten til snøret – For ikke skulde Olai faa trampe den ihjæl, hun magtet selv ta livet av det stakkars uskyldige dyret, hvis den var ham saa iveien.

Men da plasket stilnet efter bylten, sank hun i knæ og ba Vorherre, at han maatte gjemme katungen i paradiset oppe hos sig og la hende faa lov at træffes med den, naar det blev slut henede.

[12]

[123] Det var i middagskvilen. – Olai sov i kammerset, og Sara duste med hodet mot kjøkkenbænken, men vaaknet ved at Aminda prellet paa ruten og gjorde miner, at hun skulde komme ut. Sara listet sig til at aapne bislagdøren og fik vite, at Aminda hadde svar med fra præsten. Det var kommet til Albert med posten idagtidlig. Hun flidde det i haanden paa Sara, ba hende se snart til Fjølvi-ken og fortet sig hjemover.

Sara saa paa brevet. Det var tykt og stivt, i lukket konvolut med utenpaaskrift til hende, men uten poststempel og frimærke.

Hvad svarte han? Turde hun se i det? – Om nu han ogsaa saknet forstand paa det, hun hadde at trækkes med – – Langsamt aapnet hun det, mens dunk av hjerteslagene vibret i halsen. Et helt stort ark, næsten utskrevet paa alle siderne, var der inde i konvolutten.

[124] Hun satte sig paa torvstaalet og tok til at læse.

Kjære frue! stod der – Kaldte han hende frue, som bare var et simpelt almindelig menneske? For en mand!

Hun maatte læse det en gang til:

Kjære frue!

Deres brev av 12–11– mottat idag. – Ja, jeg kan svare Dem og svare bestemt, for saken staar klart for mig. Til den ene av parterne er det ogsaa let at gi et kort svar. I allefald er jeg ikke i tvil om, hvad jeg skal svare. Her har De min mening.

Dersom det forholder sig, som De sier, dels med ham og fornemmelig med Dem selv i Deres følelser og kjendsler i denne sak, saa i Guds navn og for Deres indre menneskelivs skyld: Værg Dem. Værg Dem atter og altid, om det saa gjælder livet. Gav De her efter, begik De aapenbar hor – den forfærdeligste og fuldstændigste forsyndelse mot det sjette bud og ethvert sædelighedsbud, som jeg kan tænke mig. – Gir De efter her, vil det brutalisere og fornedre Dem, saa De aldrig forvinder det.

Det er en raahet og brutalitet uten like at stille et saadant krav til en kvinde, som værger sig i væmmelse, med reisning av det [125] bedste i sig; der skal en ubeskrivelig sindets raahet til, hvis ikke folk begriper, at kristelig sædelighet og Guds moralske lov byder, at en hustru her maa skjærme og værge som for livet – Netop i Guds navn.

Ægteskapet er da vel ikke en lovformelig institution til at hjelpe mænd til dyrisk og gement at øve den stærkeres raa voldtægt mot kvinder. – Voldtægt er det og voldtægt blir det, akkurat som al anden voldtægt, naar slikt kan tvinges igjennem – om man saa aldrig saa meget er gift.

Jeg sier atter: Værg Dem, menneske, som den kvinde, der værger sin ære mot raaheten, selv om raaheten her kommer Dem imøte fra Deres ægteviiede mand.

Men ser man saaledes paa det – og jeg kan ikke skjønne andet, end at det er at se kristelig paa det, saaledes som Gud ser og vil det – da bør De straks forstaa, hvorledes man i denslags forhold maa stille sig: Ubønhørlig holde fast ved sin indre overbevisning, hvad det saa koster. – Ingen daarskaper, faar jeg be, med «at korte livet». Det er ikke styrke paa sandhetens og retfærdighetens grund, det er svakhet. Nei, bli staaende, selv om det skal kræve Deres [126] timelige velvære og mere – – og tro, saa at retfærdigheten ikke skal forlate Dem for den saks skyld! Er der den dybde i følelsen, som De sier, saa eier De ogsaa evnen til at ofre og lide for den. Ja, la folk bare gjøre dem til en utstøtt og et skumpelskud. I Guds navn la gaa – Ingen maa sælge sit indre liv for en utvortes agtet stilling – Guds bud er her absolut i sit krav – lydighet absolut.

Det er Deres pligt for Gud, mener jeg, at være hustru – dermed følger ingenlunde for Dem det legemlige – og erklære Dem villig til at strække Dem i Deres gjerning og stel forresten, saa langt De formaar. Men nægtes der Dem frihet for deres legeme, vil man gjøre Dem til horkvinde i ly av kirkelig indstiftet ægteskap – da gaa. De maa gjøre det, synes jeg. Gud skal nok finde utvei og midler for Dem allikevel.

Som De ser, har jeg git Dem min faste og bestemte opfatning av forholdet i sin almindelighet, uten hensyn til at være haard eller mild mot Dem personlig. Om det blir Dem til hjelp, beror paa Deres villen av ret og retfærdighet. Gaa Guds vei, og De er paa tryg vei.

Kunde jeg træffe sammen med Dem, [127] kunde jeg kanske faa rede det hele bedre ut. Haaper dog, at ogsaa dette kan være Dem til trøst og hjælp. Glem bare ikke det ord: «De renhjertede skal se Gud». Gud er med Dem i det, som er rent og i kampen for renheten. La mig snart høre mere fra Dem. Kan jeg være Dem til nogensomhelst støtte, saa henvend Dem til mig. De vil gjøre det, ikke sandt?

Deres forbundne

Edvin Rogne.

I en eneste glad undren blev hun sittende paa torvstaalet, med brevet i fanget og hænderne foldet om venstre knæ.

At der virkelig levde menneske, som vaagde si, hun handlet ret! Og turde staa ved det efterpaa. Hun hadde ikke ventet det. Nei, hun hadde ikke – Neppelig turdet haape paa et godt ord fra ham eller kanske bittelitegranne medhold. Præst var han og hadde med forkyndelsen at skaffe og vildfremmed for hende. Og istedenfor det, hun hadde tænkt, skikket han hende det lange brevet fuldt av gode ord og raad. Gid hun hadde naadd at takke ham!

Han holdt hende kanske for at være et [128] aparte bra menneske, og visste litet av, saa hidsig og vrangforgjort hun ofte tedde sig – – Hun bra – Gik hun ikke her og likte Albert bedre og bedre for hvergang hun kom sammen med ham – Men det var likevel ikke det, som var aarsak til, at hun ikke kunde med Olai længer – Og nu vilde hun vandre efter brevet i alt og stræve for alvor at øve ret og retfærdighet, som præsten krævde det.

Pent la hun brevet ihop og puttet det tilbake i konvolutten, blev endda sittende med det i fanget, nære paa graat og samtidig saa let tilmote, at det kjendtes som kunde hun flyve –

«Gaa Guds vei, og De er paa tryg vei», skrev han... Men skulde det at finde Gud være det samme som at lete sig frem til sig selv? Bodde han inderst inde i én, da var hun ikke den av ham forstøtte, alle gjorde hende til – – –

Olai vaaknet av middagsluren og saa sig om efter kjærringen. Fandt hende i bislaget, inderlig godlynt og blankøiet og med et brev i fanget.

Gla og stolt over at ha faat fuldt medhold av en saa betydelig mand, som den navngjetne præsten, ga hun Olai brevet og ba [129] ham læse det, mens hun selv stillet sig indved ham, for at se det, som stod endnu en gang – For nu vilde Olai faa

begripelsen av, at det hun fór med var alvor og ikke paahit og kjærringvrangvilje, som han kaldte det.

Men brevet skalv og raslet i næven hans, saa bokstaverne tvesyntes. Stundimellem blaaste han, stinn av forakt, og emnet sig til at slænge det ulæst. Hun angret alt, hun hadde vist ham det, og prøvde faa det fra ham. Men da løftet han begge armene høit over hodet hendes og rev brevet i filler og trampet stykkerne i bislaggulvet: Der hadde hun herligheten, som hun var saa hoffærdig av. Han for sin part gjorde étt i skitten. Men forlate ham, om den fordømte socialistpræsten skulde ha gjort den skrivelsen for intet – – – – –
– – – – –

Men det brevet gjorde likevel Olai desperat utrygg, for fanden tro kjærringen, fandt hun først medhold i paafundet sit – – Hun kunde gaa fra ham en dag og nægte komme tilbake, fik han ikke bøiet trodsigsindet hendes og lært hende respekt – Han tok fra hende klær og støvler, saa hun ikke aatte andet end de plaggene, hun gik [130] og sat i – Men Sara var like gla med, hvad han gjorde og tærget og æglet, saa han tapte besindelsen og stængte hende inde paa loftet og mishandlet hende med vold og juling, til hun blev sløv og myk –

Efter paa kjendte han stygge ved hende og ønsket gjerningen ugjort. Men da var hun med barn. –

Litet frydelig var der for Olai Oredal ved tanken paa det avkommet, naar hjertelaget hadde snudd sig fra hende, som mor skulde bli – Og for at slippe se hende daglig, optok han arbeidet i søskenringen ivrigere end før – Han bodde hos forældrene til søster Karine og fandt dér al den medlidenhet og forstaaelse, som hans saarede sind trængte – – Ja, som en balsamkrukke og en himmelens dugg for den i ørkenen vansmægtede, blev søsteren ham i disse tunge dage, og i hendes selskap kjendte han sig atter som menneske.

Litt maskepi blev det mellem ham og jenten, det var saa det, og Vorherre brøt saavist ikke hodet av nogen av dem for den ting – men værre kunde det bli, hvis menigheten fattet mistanke – – De var forsiktig; men dumt, forbaskende dumt hadde Olai Oredal handlet mot sig selv, ved [131] ikke at søke faa istand skilsmisse fra Sara, siden lovlige aarsaken var der. Hadde han bare lagt sig søster Karines ord paa hjerte, dengang hun indstændig ba ham vogte sig for kjødets opblusselse med hensyn til Sara – saa han ikke gjorde det han siden ønsket ugjort – hadde han handlet som en forstandig mand.

Men ikke hadde Sara stort at hovere av, hun heller, som hun gik der like tyk som hun var lang til. Og folk kunde da se syn for, at han var herre i huset – – – Der skedde mangt utænkt i verden, og hændte det, at Sara strøk med i barselsengen, skulde han gi hende en pen begravelse og koste støtte paa graven – – – Karine kom gjerne og styrte huset og overtok stellet med den lille, til de kunde faa gifte sig – – – Om Vorherre undte ham saa vel – –

[13]

[132] Sara laa nedfor, sløv og syk, uten at ta sig skapende grann fore andet end gi koen mat og tøy av den melkeskvætten morgen og kvæld.

At Vorherre kunde tillate, at et menneske gik igjennem det, hun hadde lidt, og ikke frelste hende ut av det? For hvad hadde hun syndet og forbrutt sig mot ham mer end andre, siden hun trængte bøte for det hele livet – – –. De andre – – de slap ut av pinen, eller han laget utvei for dem, saa de kunde bestaa; men hende hadde han glemt og forstødt, fra sit ansigt. Og ikke engang det fattige brevet, som præsten skikket hende, fik hun beholde, endda det kunde ha hjulpet hende paa mange maater og lært folk til at skjønne, at ikke alle holdt det for paahit og vanvid, det hun hadde stridt for – – – Og mer og mer floket tankerne sig og blev til ordløs angst, hun snart ikke magtet raa med – De vilde henne [133] vondt, alle, alle i himlen og paa jorden, og livet var en pine og døden var uten glemsel og skjul.

Men dagen lysnet og varslet vaar, og trækfuglene søkte i store skarer til rugepladsene. Parvis trippet kjelden i Leitefjæren og tonet sit sørgmodige fløit, saa Sara maatte mindes barneaarene, da hun hadde moret sig med at ly efter fugletrækket og prøvde kjende flokkene paa røsten, mens hun ventet paa, svanerne skulde komme. Saa fattigt og ensomt hun dengang hadde hat det – det var himmeriket mot det liv, hun nu levde skamskjændt og til allemands flir.

En trøst hadde hun, det var at Olai støtt var paa farten, snart med handelen, snart hos søskenringen. Men stanset han over hjemme en dag eller to, saa han ikke til den kanten hun gik.

Men da barnet fik liv, vaaknet morshjertet, og drøm og eventyr grodde atter i hendes herjede sind. Hendes gut, for gut blev det, skulde bli til noget. Vakker og flink paa skolen og gla i mammaen sin –

Naar han fyldte alderen, skulde han faa gaa skolen i byen, dér Erstein hadde været, og bli til det, han helst hadde hugen til. Gjerne præst, men helst en doktor eller [134] noget andet fint og gromt, det kjendte hun paa sig.

Det kom vel med, at Olai gjemte penge i banken, nu der blev arving til middelen. Han hadde kneket og spart og snaut undt hende matbeten, og hun hadde fundet sig i det, fordi det altsammen var hende uvedkommende. Men jamen

skulde hun syne ham kvitvinden, nænnet han herefter skifte i hende og det vesle bankrypet, hun gik med.

– – – Og naar gutten hendes blev stor og kom sig i vei med fortjeneste, fik hun være hos ham og ta haand om det, hans var, til han anskaffet sig kone og barn. Og siden, saa gav han hende et kammers hos sig, og hun fik ende sine dager, der han var, ligervis som gamlemoderen paa Skar hadde det hos sønnen sin.

Men der kom dage, hun følte det som utaalelig pine, at hun skulde føde barnet under tak med Olai. Og om hun hadde aatt penge at reise for, hadde hun opsøkt præsten personlig og takket ham for brevet og sagt ham alt, som det var foregaat. Kanske han da hadde antat sig hendes sak, og værget hende, hvis Olai kom og krævde barnet – ^[135] Men skrive det til ham formaadde hun ikke gjøre om igjen.

Allikevel mildnet folkeskyggheten, og hun omgikkes meget Albert og Aminda. Og den dagen han reiste for at hente skøiten og var indom for at be farvel, trak hun kaapen paa, og gik med ham og søsteren til dampen og ønsket ham lykke paa turen og velkommen hjem igjen. Siden vandret hun, paa Alberts bøn, til Fjølviiken med Aminda for at kvikke gamle kallen, som sær smældte i dørene og hverken var til at faa ord eller ed av, siden sønnen trumfet viljen sin gjennom med skøiten.

[14]

[136] Keiseren skulde komme.

Sandt og sikkert var det, for opslag med dag og datum var sendt baade til handelsstederne og til kirken. Og dampskib skulde hente dem, som var hugen efter at se paa stasen og aatte utkomme til turen.

Grande ruslet til grande – bar tidend og spurte tidend – grov og satte sammen, til det blev paa det rene, at den keiseren var en aparte mand, snil, godlidendes og omtykt dér han synte sig og overlag gla i Norge og mest i Nordland. Den ene pratet den anden op, til reiselysten fik overtaket. Men vanskelig var det om skillingen saa like efter marknan; derfor sprættet kjærringen undadrotten og solgte smør og ost til spotpris og spædde til, forat der skulde bli raad til billet og færdesdram for sjøvefolket og de par ældste ungerne.

En fik nytte leiligheten den ene gangen, den var der, for neimen om det skedde ofte, [137] at en kongelig keiserlig person tedde sig saa at si i nabobygden paa de kanter av verden.

Paa dagen drev kirkeklædte folk langs strand og sti og bidde dampen – Sturen av spænding stirret de uteder, til de saa den stime indover med flag og vimpel i top.

Langveis fra varslet skibet sit komme med ul og tut, saa det ljomet i bergvæggene. De ventende blev muntre av lyden, lo og skraalte høimælt, handhilstes med kjending og fremmedfolk og skiftet nistbommen fra næve til næve den stunden, de endnu hadde at staa, før skibet la til ved bryggen, og de kom sig ombord.

Men de, som ikke hadde set sig levende raad til billet, stuet kjærring og unger i færingen og rodde og råk sig frem til møtestedet – lyse sommernatten var det og velsignet rolig sjø indensunds.

Paa en odde, skibet duret forbi, mens surl av latter og prat svév mot land, sat Sara og stirret efter det, til det svandt ute i fjordgapet og den siste røkstrime hang som en dott skodde over holmerne længst ute. Da krøkte hun knærne, drog pusten tungt og fôr sig med flate haanden over øinene.

[138] Hun kunde ha været med paa skibet, hadde hun selv villet. Olai hadde bent frem kjærbedt hende om det og det samme hadde Aminda. Men hvad skulde hun

med der efter? I den larmen og stimmelen vilde det blet dobbelt saart og længselsfuldt med den sorgen og skammen, hun bar paa. Kanske forstod gamle Mikkel det. Han blev vár i mælet, da han ba Aminda ikke plage hende unødigt, naar hun helst hadde hug til at bli hjemme.

Det rødnet rundt odden av fjærekoll i blomst, og hun sanket sig nogen av de mørkest røde og satte sig til at binde krans til at hænge om skilderierne i stuen. – Hun bandt og nynnet den visen, Albert hadde lært paa sildtur ifjor, den var som digtet for hende –:

Du lille blomst, mit siste minde,
fra ham som i mit hjerte bor,
hvis billede her dypest inde
min kjærlighet saa fast indgrov
Nu er du visnet, duften borte,
din kalk er lukt, dog er du skjøn.
Med vemod altid frem du maner
min fagre, korte lykke-drøm –

Den siste strofe døde i langtrukken tremulant, og Sara tørket væten av øinene med forklæsnippen – –

[139] – – Saa stilt det var blet – – Ikke fjerneste brus av uro og staak som før idag. Fugl varlet tryg indved land efter mat til ungeflokken, smaasei skvatt i sjøskorpen, en nise væltet hjul, og over den blinket og skén et par terner i solskinet. Men borte ved bryggen, der dampskibet nyss hadde ligget, vanket en gammel kone og plukket brændselrusk; efter hende diltet kalven og grisen og katten paa rad.

Sara saa op mot himmelblaaet. Der var høie lyse skyer, som drev for lind drott. Sat hun saa sandt paa en av dem – – – Eller aatte hun vinger som fuglen, eller kunde hun fare saa fort som ønsket sit. Ikke skulde hun henslite dagene i fornødelse og skjændsel; men søke ut i den vide verden og kjæmpe for livets ophold for sig og barnet, hun bar paa.

Tre torsdager hadde hun gaat med kirkestøvlerne til hverdags midt i travleste torvingen, og fotbudnaden slét styggelig vondt av myrsværten og torvsmuldret, som klinte sig fast og brændte overlæret. Olai hadde alvorlig foreholdt hende sløseriet; men hun skyldte paa værkeblemme og flugt i læggen. Det kunde bli til blodforgiftning, blev hun vaat og vanvyrdet saaret. For ikke trængte [140] hun skrifte hverken ham eller nogen anden den eneste rigtige grund: den at hun vilde tvinge

fremtiden til at syne sig for hende i drømme. Og for den saks skyld var det, at hun sist messesøndag smatt indfor kjergaardsmuren, mens de andre fjølget sig ved baatene, og fik med sig en klype jord av en nygravet grav. Den gik hun med i venstre støvlen, til den smuldret bort under fotsaalen, og saa var det hun hadde synet –

Tredie torsdagskvælden var det, akkurat som søvnen randt over øiet. Et vildt fremmed sted, hun aldrig hadde set eller været paa før. Der var store flate marker, og et svært hus med gittrede vinduer inde i en umaadelig have. Men ute paa fjorden, som var saa bred, at fjeldgár ikke kunde skimtes, seilte skøite ved skøite, og Albert var med.

Rent livagtig var synet og ikke til at bli kvitt.

*

Aminda hældte sig paa sengebænken et bél i middagsøkten og kjendte just blunden, da det tuklet ved dørklinken.

Søvniggrættten snudde hun ryggen til. Hvad råk de efter i kvilestunden.

Men da hun hørte stemmen til Sara si [141] goddag og signe sjevnen, dumpet hun lysvaaken frem paa stuegulvet, sopte katten av stolen og ba Sara lete sig frem til høgsætes.

Takk, hun fandt god sitteplads her hun var, sa hun og satte sig paa bænken nede ved døren.

Bevars for et paafund, ivret Aminda; hun hadde ikke for ofte traakket dørstokken her paa gaarden dette halvaaret. Vilde hun værсаagod sætte sig indved bordet – Det skulde snart bli en læsketaar, kaffen var færdig, og de hadde dagen for sig, siden kallen var borte paa arbeide, snakket hun gla og satte frem kopper og sukkerskaal og et stort fat med kringler og spekulasie.

Men Sara sat blék og tagall og strøk katten fra veirhaarene til ytterste rompesnippen og fandt ikke fremfærd til at bære op maalemnet, før tredie koppen var nødd ned; men saa datt det hende uforvarende av munden, det hun hadde søkt massionskameraten sin for.

Saalænge Sara kviskret om sin hjerteve og skammen og fornedrelsen, hun led, ved at være frugtsommelig ved ham, hun fra første stund hadde følt avsky for, lyttet

Aminda medynksfuldt og smakte næsten ^[142] ikke kaffen. For en verden en levde i! Det saas bedst paa de bleke kinderne til Sara, hvad hun hadde at dras med – Som et liknels var hun mot den tiden, hun gik for præsten; da var hun rundlet og rød og kvit som en blomster.

Aminda maatte ikke minde hende om dentiden! Det var bedre, hun aldrig hadde sat sin fot i præstegaarden, for det blev begyndelsen til ulykken, som siden kom over hende. Hun hadde sagt Aminda det før, saa hun trængte ikke repetere det om igjen. Men værst var dét, hun nu hadde rotet sig borti. Og saa berettet hun i brændende fart den usalige indskydelsen, som var faldt paa hende, under det at Olai la ut om al stasen, han hadde været øienvidne til paa turen.

Fra første skjønte hun det var galskap; men indskydelsen kom igjen og fristet, til hun igaarnat, efterat Olai var tat med dampen, satte sig til at skrive brev til keiseren, og be ham saa inderlig vakkert skikke hende litt penger, saa hun kunde faa reise fra Olai, før barnet blev født. Hun magtet ikke at puste under tak med ham længer.

Skrev hun til keiseren om det! Aminda satte koppen paa skaalen, saa kaffen skvalpet ^[143] over bordplaten. Visste ikke Sara, der var sat straf for at antaste en saan høiadelig person. Det kunde bli til vatten og brød, kanske tukthuset, saafremt han gadd kjære paa det.

«Skræm ikkje vettet a mæg, æg trur det er straf,» klynket Sara – Det blev noget at gotte sig over baade for Olai og præstens og handelsmandsmadamen paa Skar, om det hændte hun kom i uleilighet for brevet.

Tvi være alle storkarene! fræste Aminda, De estimerte ikke et simpelt menneske mer end støvet de trampet paa. Aminda hadde røint dem saapas, at hun kjendte sorten og hjertelaget. Og hændte det, at sønnerne deres fik kjærlighet til en almindelig pike, blev forældrene spikgalen, som om den beblandelsen var den svarteste skam, som kunde hælde. Men hun for sin del hadde ofte undret sig paa, om ikke almindelige pikers kjøtt og blod var likesaa behagelig som de skindmagre storkarsfrøknernes. Meste parten av dem saa ut, som de kunde gaa av paa midten, og magen klemte de indhul, og baken stod ut i en homp – Ikke var det den skabelonen Vorherre hadde git dem, men det skulde less være fint, bevars –

Men hadde Sara og Aminda hat opdragelsen ^[144] og skolegangen, som de andre hadde faat, og sluppet slite fra de var bittesmaa, var de ogsaa blet fine og tærtne og tillags til hæket –

Hun tok etter Saras kopp og skyllet grudden rundt og hvælvnet koppen mot skaalen.

«Du kan spaa, veit æg –» Sara lutet over bordet. «Aaa sjaa om der finds utvei. Om han Olai døir, om æg ska faa reis i fraa han –»

«Stuss nu litevætte», stagget Aminda. Hvordan gik det med brevet?

Iveren sluknet, og sørgmodig snakket Sara færdig.

For at ingen skulde faa vite av det, hadde Sara igaarefta selvhændig baaret det over myren til postaapneriet indpaa bygden og flidd krambodsvenden det. Han læste utenpaaskriften høit: Til hans majestæt – Keiser Wilhelm den anden – Tyskland, læste han, saa alle paa boden hørte det. Men selv fortet hun sig ut av døren, inden han rakk spørre, hvem hun var og hvor hun kom fra.

«Du gjærs ikkje vær fortura», trøstet Aminda. En mild og gild keiser var han, og mindst ett skattkammers hadde han fuldt med det skjæreste guld, det kunde hun forlate ^[145] sig paa. Saa sendte han baade de to og tre hundre kroner til en sorgfuld stakkar, syntes ikke større minken i dyngen hans for det.

Det blev nok ikke saa vel, sutret Sara. Paa straf skikket han hende. Forklaget hende til øvrigheten for majestætsforbrydelse, det skjønnte hun nu, som det var forsent. Han var jo mest som en vorherre paa lag, mægtig, fin, og ikke til at komme nær for et simpelt, tarvelig menneske. Men ikke skulde Olai ha den glæden at se hende arrestert; derfor maatte Aminda hjelpe hende at hente brevet tilbake, før posten gik med det.

Taus kave Aminda den bønnen fra sig. Men det skulde ikke bli gjort for intet, lokket Sara. – Et fint, blekt særkelærret hadde hun liggende fra tiden før hun blev gift, og nydelige blondetagger hadde hun heklet til halsen og rundt armene. Aminda skulde faa det altsammen, om hun vilde gjøre hende den tjenesten.

Aminda rystet tungsindig paa hodet. Det blev for drug en vaage.

«For drug ei vaage! Var det likt sig!» Det var bare at gaa bent frem til krambodsvenden og kræve tilbake det brevet, som den ^[146] konen indleverte til keiseren, for det var noget, som ikke var blet med, som skulde været sagt...

Der myren sluttet i skaret mot sør, sat Sara og bidde, mens kameraten hentet brevet hos postaapneren. Hun hadde været litet modig paa turen, stakkar, men

neimen om det var rene søtmelken for Sara heller, al den indre gnag og opskakelse, hun hadde utstaat. Og saa to gange sabbe bløte hængemyren frem og tilbake paa snaue et døgn i den tilstanden hun gik, det tok paa. Søkkvaat til over knæet var hun, endda de hadde gaat baade i kors og krok langs ene randen og skydd benveien, fordi den var for fæl og ufremkommelig –

Var Aminda her ikke snart! Nægtet de hende brevet, vilde Sara gaa sig bort i hængemyren paa tilbakeveien. Hun kunde late, som ledte hun efter ægg, saa blev det ikke større praten om den ting.

Det hauket koldt og langt og Sara reiste sig ørsken. Aminda stod paa en bergknatt et stykke borte og glante og hauket.

Hun hadde faat brevet, snakket hun het og hev efter pusten. Men sandelig var det i siste hækten! Og hadde hun ikke tedd sig morsk og foreholdt krambodsvenden, det ^[147] ret og rimelig var, og truet med at gaa til handelsmanden selv, hadde han vist endnu staat der og glist og flirt og hat hende til âpespel for alle dem, som paa bua var.

«Mangfoldig tak skal du ha», mumlet Sara, hun gik jevnside den anden og krøllet brevet sammen i klump.

Hjemefter tok de benveien – la vørdslost avsted gjennom skraslende senegræs og dubbende myruld, og opskræmt fugl flakset dem om ørene, og dike og kjærn blinket og brandt i kvældsøl, som flømmet ind skaret i vest, og lyngtuerne lyste guldrødt. – De ænste det saa vist ikke, der de vaat og sulten stundet hjem til sit.

Men da de var over og kløv brækkerne ved vandet i skaret, stanset Sara, rev brevet i stumper og filler og slængte dem utfor.

De ørsmaa papir-beter dalte sagte – nogen nær ved, andre længer borte – efter som luftdraget bar dem, mot det sortblanke vand; der suget strømmen dem til elven som hult durende fosset til aapent hav.

Rank stirret Sara efter dem – – – Men stilt og kuldsent var det – – Lukket, og stængt. Og ingen, ingen til at be om hjælp mere, hulket det taareløst indi hende.

Da fattet Aminda hende om høire haanden. ^[148] «Æg vil spaa dæg», sa hun blidt, og saa hende i haandloven.

Først var der en stor sorg og saa kom der en stor glæde, og han, hun var gla i, fik hun i enden. Gammel blev hun ikke, men seks barn laa der til hende og rikdom og mange folk om matbordet. Sara kunde lite paa hun sa sandt. Aminda hadde spaadd folk før, og det var gaat i opfyldelse.

[15]

[149] Kroket og stiv i kroppen brædde Mikkel Fjølvikens fembøringen for anden gang i sommer indvendig, og tjæregryten oste over ildmørjen et stykke bortenfor mellem to fjæresten –

Det var ellers utvendig han hadde æslet sig ta et par strøk. Men saa hadde Albert behaget at be folkehjælp idag til at faa baaten sat ind, før han reiste nogensteds hen med skøiten, og hadde ryddet nyt staalæger ved nordre langvæggen istedenfor midt-naustes, der baaten hadde sin plads fra gammelt, med durable nedfældte lunner til underlag. – Han maatte det for at faa plads til at barke skøitebruket og hænge garnene op til tørk, undskyldte han sig. Men Mikkel ga ét i hele bruket hans. Kunde ikke den stakkars baatskræpen faat staa i fred, tænkte han høit, og dusken i topluen [150] dinglet i takt med tankegangen hans. Stormodig ungdom!

Da han var færdig med arbeidet, hægtet han tjærekoppen paa en tollepind utfor ripen og skrævet selv efter og lette vimren fæste for foten paa tøndens, han brukte klyve for at komme op og ned fra farkosten.

Nu var den pussen gjort, og naar han undatok kjøldraget og de par bottenbordene, han hadde villet git endda en overstrykning med varm stenkulstjære, var fembøringen velflidd for iaar. – Nagler og klinkinger hadde han overfaret, dyttet drev i sprækkene og skrapte og malt, til den skinnet som splinterny, der den stod: tjærebredd med rødmalte vattenbord og mørkegrønne riper og en smal lysegul kant langs tollegangen. Det var de kulører, far før ham hadde git baatene sine, og ikke skulde der bli nogen ændring i den skikken, saalænge Mikkel Fjølvikens hode pekte mot himmelen, bedyret kallen med et haansk øiekast til skøiten, som snehvit, uten stripe av anden lét overvands, speilte sig i viken utenfor nøstet. – Saa slukket han ildmørjen og forvarte gryten.

Aminda var midt i travleste middagslagingen, [151] da kallen kom fykende ind paa kjøkkenet efter piggstaven sin.

«Gaar I bort mitt i meddan far?» spurte hun; maten var jo straks færdig –

De kunde æte den, som heime var, saa led de ingen nød, svarte Mikkel mutt og dæmlet vassøsen fuld og drakk i lange drag, spyttet og drakk igjen og slængte øsen paa bænken.

Vilde han ikke heller ha en melkeskvætt end det kal-vatnet, han bælmot i sig, raadet datteren.

Han ga ét i melken hendes – – – «Han kan styr, som styre ha tatt, kan du hels han paa fraa mæg!» Og med de ordene røk gamlingen ut bislagdøren, og piggstaven hugg arrig mot stengaten –

«Far, kor emna I jer hen!» ropte jenten angst.

«Æg gaar paa fjeldet for at se over sauane, ska du endelig ha besked om det», svarte han uten at stanse, og stemmen var blet lite bitte granne sørgmodig i tonen.

Aminda hyfset pottetgryten av skjæringen og hængte fisken over og fortet sig til laaven, der Albert sat og bandt garn i solvæggen og plystret paa «skjærsommersangen» under arbeidet.

[152] «Han far e sint og gaar paa fjeldet», berettet hun anpusten og tok sig for bringen med begge næverne.

«Ka ti gaar han?»

«Straks, han e paa vægen!»

Albert slap arbeidet og reiste sig, men braasatte sig igjen.

«Han far faar gjær som han syns i det stække, skjønn du, æg lægg mæg ikkje opi det. Men baaten maa æg ha unda for bruket –» Og skjælv paa haanden stakk han naalen i masken, mens Aminda stod uviss, om hun skulde huje paa kallen eller gaa ind til middagskokingen – – –

*

Mikkel diltet snarstien over jordet, og kjæppen sakk dypt i mosegrunden, hvergang han støtte den i marken. Et par gange snudde han hodet og skottet over skulderen, om ikke sønnen fulgte, og sinnet øket, da han ingen saa.

Ovenom torvsjaaen delte veien sig, og Mikkel valgte bratsiden av dalen. De kunde ha det krydderiet til maten at se far sin, de hadde tærget fastende avgaarde, mens de selv sat i ro og gaflet i sig –

Men mathugen sved ilde for brystet, og Mikkel stillet sig i skraaningen, der de [153] godt kunde øine ham fra stuevinduet, og spændte bukseremmen et hul

trangere, om Albert skulde betænke sig paa at flytte baaten og vinke efter ham.

Aa nei, det var ikke saa vel, der kom nogen og ropte – De tottet litet om ham som gammel var, bare de fik fremme egensindet sit, sukket Mikkel og hét skraa og fortsatte med at klyve bratten paa trods.

Han mente vel det, Albert, at faren taalte se den farkosten, som han hadde rodd høvedsmand paa i mangfoldige aar og siden overlatt sønnen, bli slænget i ubruk og skubbet tilside som et andet skabberakel – Nei til den gjerningen fik han værnsaa god være hans hjælp foruten – – – – –

Men lien blev brattere og brattere, og Mikkel klemte ihærdig paa og glemte møisomheden for harmen, som brandt i bringen.

Dævelen han koksteike det helvetes bladet og præsten attpaa, som hadde sat Albert paa de nymotens fangstmaaterne, ingen levendes mand der i bygden hadde befattet sig med! – – – – Hadde det været en av storkarene, eller en gap av en fremmed, som hadde lagt ivei med begynnelsen, [154] Mikkel skulde ikke ha tat det paa tungen – for det bruktes jo i andre bygdelag, saes der – Men at det blev fra hans hus, omsnuingen yppet sig, det magtet Mikkel ikke nedlægge, og at det var han Albert, vettuge karen, som skulde være foregangsmanden, og udsætte sig for fliren og folkesnakket, om det slog feil – – – Og kunde det andet end bli til fordærvels og ruddenering, slik umildhet av børnskap og nymotens greier, som der trængtes til det slags fisket – – – Morsarven og mer enda hadde han alt rukket sløse paa den spekulationen, foruten laanet til skøiten – Men med fembøringen hadde de lagt sig gode penger op, hvert aar.

Mikkel hadde naadd den øverste takkete randkanten av fjeldet og satte sig træt paa en knabb og pæste og tørket svedten av ansigt og hals med lueforet. Fys, saa het han var blet!

Fjølvikken saa han langt under sig, og husene blev smaa, som de laa der torvtækt i rad paa rabben, baade stuen og fjøset og laaven; og nede ved stranden var sjaaen og nøstet med skøiten utfor, der fembøringen skulde ha ligget.

Saa mangen en gang, naar luften var [155] klar som i dag, hadde synet av gaarden heroppe fra frydet Mikkel, og det gjorde det denne gang med, trods motgangen han hadde lidt, – Ingen steds var der slike vene, rødmalte huser med gulhvite vindskier og novbord til at streke paa langs og tværs. Og vindusklædning og dørkarm av den

samme hvite lét brøt væggenes flater, og græsset paa takene lyste grønt i solen, og pottethagerne stod frodige og mørke mot de bleke, avhøstete jordteiger – –

Det røk fra skorstenspipen, og døren stod aapen – saa kvilte de altsaa ikke længer. Aa – haa – haa! Han saknet middagsluren sin, han, her han sat, og fik likesaa godt krafse sig opfor kammen, ellers sovnet han paa flækken...

Stenet og tørlændt videt heien sig med smuldret bergknaus og sollune græsstrimer, der sau gnog i skokk. Sky og vår av opholdet paa fjeldet veiret de Mikkel og stod færdig til flugt.

Han nærmet sig dem stilfærdig. «Kela, kela, kom kela!» lokket han mildt og rettet frem haanden, og én og anden sau, som ikke hadde rukket glemme vinterens godbeter, skilte sig ut av flokken og snuste til næven. Kallen klappet dem over snuten og gløttet paa [156] mærket i øret og fandt nogen av sine egne iblandt og smisket kjælent for dem: «Kela, kom kela! Svartkjaka og Snita og du Vakkeriöian, kjend di husbond sin? Kor ha du gjort a lamman dine, Nettepæna? Nei, sjaa paa han du! Vil han ha tobak, Perren?,» skratlo Mikkel til væren, som nuslet paa bukselommen hans. «Du ha ikkje glømt vanan fraa før du –»

Han grov frem messingdaasen og delte av en tobaksbit til kjælværen; men de andre vilde ogsaa ha smaken, og fremmed sau sanket sig til og ringet Mikkel. Rygg ved rygg lubben og hvit i ulden, tøyiet dyrene de lange troskyldige fjæsene mot ham, og somme tok til at gnage paa buksen hans, og somme paa busserullen, men Perren boret i bukselommen med snuten efter mere tobak.

«Hyfsa!» varet Mikkel godsint og dasket i næverne. Og saueskokken krullet sig dørgende still – spilt paa, om det skulde være alvor –

«Hyfsa!» skræmte han barskere og trampet med foten, og flokken paa sprang bortover heien og dønn fra trinene klang lydt.

Mikkel ruslet efter, letpusten og kjappføtt, og himlen var blaa uten sky, og havet var grønagtig blaat, fra der det streifet himmelranden, [157] til dit det sprængte sig ind i blanke kiler og delte mellem fjeldmuren, for der graanet det av speilingen fra land – –

Raskere skrittet han, til den kanten av heien, han visste muldebærene pleiet være modne paa denne aarsens tid – Der ga han sig god tid og aat sig baade mæt og utørst og sanket endda topluen sin bredfuld for at ha med hjem til Albert og

Aminda. Og fjeldkjølen tørket svedten av panden og rusket i de tynde graa haarstraa, som sparsomt dækket skallen.

[16]

[158] En stille, frostblank dag ved slutten av oktober blev gutten født.

Sara hadde hanglet noen dager i forveien og faat Aminda til at være hos sig, da Olai var borte som vanlig.

De skikket brev til ham, efterat alt var lykkelig overstaat. Men da han kom, var Sara alt ovensenge og puslet om ungen sin selv.

Egentlig blidstemt var han i førstningen hverken mot hende eller gutten – Istedenfor den sure, sløve kjærringen, han hadde forlatt, fandt han hende igjen plent opnyet. Munter og fuld av sang og rægler, straks ungen slog op øinene; men sov barnet, var der ikke rimelighet i, saa dødsensstille hun krævdde det – Det burde være maate med bæs og krus for en patteunge. En *anden* hadde ogsaa retten til at bli lagt mærke til. – – – Men vakker var tøisettinget, som hun gik og stullet for gutten, saa vakker og [159] godsnil og optat av ham, at Olai blev trang for brystet av at se paa og gjerne kunde blet misundelig mot det vesle kryptet, som fik givendes det, han selv altid hadde saknet hos hende.

Med at reise igjen blev der ikke noget av, al den stund han gik og ventet paa, at konen skulde faa syn for ham og – – For vilde hun som han, kunde det bli godt imellem dem, siden han saa hun hadde folkevet og var som et andet menneske.

Men Sara saa og sanset ingenting utenom gutten. – – – Rundlet og blaaøiet var gudsgenglen hendes, og det brune silkefine hedninghaaret¹⁴ rakk ham nedover skjørtelinningen. Bedst koset han sig naken – – laa og sparket med de lubne smaa benene og sprikte med taatillene og hadde saa skræmmelig meget, han skulde ha tælt maman sin, at han plent glemte suge brystet...

Aldrig kunde hun være ham uten, ikke engang om natten, for da hadde hun ham i sengen hos sig, til stor forargelse for Olai, som maatte ligge som paa livet, for ikke at kværke kjonet. Han foreholdt hende uforsigtigheten [160] – Saapas tungsøvd, hun var, kunde ulykken ske, før hun visste ordet av det.

Men da maatte Sara le: Trængte han be hende passe sig for at tilføie bansungen sin noget vondt! Aa nei, den omtanken kunde han spare sig – –

I det graa lys av dag, som langsomt aat sig over østhimlen, sat Sara og vugget og strikket. Stundimellem lot hun bundingen falde og bøiet sig over vuggen, som stod i strimen av det flakkende ovnskjær. Og hun lydte efter pusten til bankroken sin, som hadde været svært urolig til morgen og ikke villet smake patte. Han sov nu, med stutte rykninger efter graaten om sukkermunden sin, og varlig bredde hun snippen av dynen over de fine smaa næverne, som han likte ligge oppe med, og mumlet hen for sig: «Herren velsigne banet mit! Han maa ikkje bli syk for mæg.»

Men dagslyset fylde stuen og slukket det flakkende ovnskjær, og stilt la Sara bundingen bort og tok paa at sy paa noget smaatteri til gutten. Stanset ret som det var og løftet arbeidet op mot vinduet og mønstret det nøie –

[161] Bare otte dage til, saa var han tre maaneder, og da skulde han bli stor-fin med splinterny sirtses kjole og hvit siklesmække. De skulde ha sjokolade hun og han den eftan og be Aminda til gebursdagen, smaasnakked hun og lo mot vuggen. – For Olai var sikkert og vist reist til den tid, siden han alt idag grasserte med at lægge varer i kramsækken og i kisten – To gange hadde hun maattet hysse paa levenet hans, ellers hadde han vækket kroken med ræket i dørene – –

Dampen skulde være der i kvæld, det var sandt, kanske tænkte han ta med den; men det kom vel an paa veiret. Hun stod op og aandet kikhul i frosten paa ruten: Isrøken var i fjorden – tæt og graa seg den mellem de øde, hvite fjelde og varslet veirforandring. Og godt og vel var det, for skibet fandt aldrig i verden frem i den skodden.

Barnet begyndte at ilskrike, hun sprang til vuggen og rev ham op. Han var blaa i ansigtet og vred sig i linden og krøktes sammen mellem hænderne paa hende.

«Herregud Olai, kom hit, han liten dør!»

I skjortærmer, med buksen aapen over maven og snadden i mundviken kom han [162] og fattet forsigtig om gutten og holdt ham, mens hun varmet uldomslag og smurte med grønolje. Olai tidde for ikke at skræmme hende; men for hans øine saa det ut, som sønnen ikke hadde langt igjen, og han blev tung og saar om hjertet ved angsten for at miste ham, og la kindet ind til det kridhvite lille ansigtet, som døde mot armen hans efter anfaldet. Da tok moren barnet fra ham, tullet dynen om det og sat med det paa fanget og bysset og sang med graat i stemmen:

Jesus gik i skoven
bar sin forgyldte krone paa.

Lyset brandt, kronen randt.
Møtte han Sankt Peder –
Se mine hænder og se mine fødder
og se mine blodige taarer.

Hun trykket ham tettere ind til barmen og vugget sagtere og sang mere
dæmpet, og gutten sov.

Jomfru Marja sat og sang,
holdt hun barnet paa sit fang,
holdt hun boken i sin haand.
Gud velsigne kvinde og mand!
Gud velsigne os alle!

Men Olai Oredal heldte vand i et krusfat og hentet salmeboken med ritualet og
[163] vilde døpe sønnen, mens livet endnu hang i ham.

«Du faar ikkje gjør det,» avværget Sara. «Han skal ha kristen daap –»

Olai blev harm over stædigheten hendes og sa bittert: «Jeg har et ord at si, jeg
ogsaa, saa klein du anser mæg! For du skal prøve at huske, at han er min, som han
er din. Og jeg under vort barn himmeriket, gjør ikkje du det.»

Men Sara reiste sig med begge armene om ungen.

«Du kalla dæg en sand kristen, æg veit det,» sa hun, og stemmen skar i haan.
«Og du trur, at du ha forpakta Vorherre og himmeriket, og alle vi, som ikkje bær os
akkurat likedan aat som du og den søskenringen, du driv med, vi tilhør fan og blir
fordømt – Men nu skal æg sei dæg det, at Vorherre han e ikkje nokke, du kan putt i
ei øske og ha for dæg sjøl. Han e for stor til det; og med al vor skrøpeligheit, e vi han
nærmere end nokken av dere forstaar – – Men før du skal faa döp banet mit, skal
han faa døi udøpt! Æg agta dæg ikkje værdig til den gjerningen, saa mykje du veit
det.»

Graaten holdt paa at bryte løs i hende, [164] og for ikke at uro gutten, la hun ham
varlig tilbake i vuggen uten at ænse Olai, som nummen i ansigtet slængte
salmeboken fra sig paa komoden og gik til sengkammerset.

Men den dagen døde bankrypen, og Sara sat med ham i fanget og vilde ikke tro det var saa, til Olai næsten maatte ta liket med magt – – Hun graat og bar sig og blev liggende ukevis i uvett, og Olai var den som maatte ha omtanken og staaket med begravelsen og al sykepassingen.

Men han blev graa og mistrøstig paa de ukerne, og straks Sara kviknet til, saa han kunde overlate hende til sig selv, reiste han til søster Karine og tinget hende til hjælp, siden kjærringen var blet skral og skrøpelig, snart sagt baade paa sjæl og krop.

Hun trøstet ham og lovde komme til vaaren, før slap hun ikke fra hjemme; og Olai slæpte sit kors og bidde bedre dage.

[17]

[165] For mindst hundrede gangen aapnet Sara den slitte Pontoppidans forklaring, som hun hadde brukt paa skolen og for præsten, og læste svaret paa det ene spørsmål, som gjaldt hende fremfor hvert andet syndigt menneske.

– Hvad skulle vi da tænke om de Børn, som dø uden Daab? –

«Da Gud har bundet os, men ikke sig selv til dette Naademiddel, saa tror vi, at han ogsaa vil give dem Adgang til sin Naade i Christo.»

Tro – – – Den som aatte vissheten. Det sikre, usvikelige at forlate sig paa, naar angsten brændte og ikke gav levende fred.

Prædikanter fra søskenringen hadde hun raadspurt, præsten hadde hun søkt jevnt og ofte vinteren og vaaren fremefter, helt siden hun frisknet til efter haardeste sorgen. – Gaat den lange veien for at træffes med ham alene paa kontoret baade yrken [166] og helgen, ikke mere det hjalp – Bedt ham saa tyndt som en toskilling med et eneste litet trøstens ord av bibelboken lindre pinen, hun bar paa, og gi hende fred og visshet for, at det uskyldige bankjonet hendes, som uten daap sluknet i krampen, var salig hos Gud. Eller om hun hadde forskjertset himmeriket for den skyldfrie barnesjælen ved at nægte Olai at døpe ham.

Præsten sa, Gud var naadig og annammet smaa barn, og at hendes lille gut hadde naadd det største, som menneske kunde opnaa: Saligheten hos Gud i hans herlige himmel. Vel forvaret i hans faderfavn mot synd og nød –

Inderlig troværdig og tilforlatelig klang ordene i hans mund, og det dulmet velsignet at sitte stille hos ham paa det fine, skumre kontoret og høre ham tale. Men ikke mange skridtene av hjemveien hadde hun tat, før mistrøstigheten var over hende. Værre – – og værre – – –

Kanske var det Satans forblendelse; men altid maatte hun tænke paa noget, som hændte første vinteren hun tjente paa Skar.

En adventistlærer huserte med at omvende folk, og han og præsten røk sammen i trætte om barnedaapen.

[167] Adventistlæreren var stiv i utlæggelsen, og med klare skriftordet beviste han, at barnedaapen var menneske-paafund uten Guds indstiftelse og

tilforordning, som hendes barnelærdom tilsa en synder at tro.

Præsten la opi med ham, men var søn med bevis, og den anden var kjap til at bite ham av med motbevis, og nogen slutning paa striden blev det heller ikke, førend bispen skikket præsten stiftskapelanen til stridshj lp.

Men det var karen sin, som ikke sov i kjolen. Skaaren for tungebaandet skredde han ikke sandheten, der han for frem – Til helvede bar det med dem, som ikke fik daapens frigj relse. Hvert litet barn uten dens vigsel var smittet med arvesynd og djævelens eiendom – – Kirkef drene lærte det, og i bekjendelsesskrifterne stod det med tydelige ord, ingen kunde komme forbi, om han vilde regnes for rettroende kristen og god lutheraner.

M terne holdtes om kvælden, og Sara og mangen ungdom med hende gik dit for moroskap og hørte paa kjevlet. – Men hadde hun hat vett dengang, hadde hun holdt sig fra det livet. Og det var kanskje faldt hende lettere at tro nu, dersom ikke lange [168] remserne av det, hun da hørte, nu kom hende i tankerne og r vde søvn og helsebot, slik hun funderte over det.

Værst blev de lange, lange n tterne, naar hun laa der ensom med vaanden over sig. Prøvde hun snakke til Olai om det, grøn han gr tten, ba hende la det døde støvet ha fred i graven og sov rolig videre. Og hun vred sig uten blund paa  ielaaket og trodde mest hjernen skulde springe, fordi ingen hadde taalmod til at lægge  ret til hendes snak.

Men d ste hun aldrig saa litet, fornam hun pistret og jammeren fra bankjonet, som ingen daap hadde faat.

[18]

[169] Storkatten smøg mellem græstuerne paa tittingfangst, men den gulbrandede ungen dens lekte sig med spaan, som krullet sig for kniven til Paal-Joas.

En skjor skvatret fra stuemønet, og Paal-Joas skottet op fra arbeidet, skjøv saueskindsluen fra den bare skolt og gren ærg – – Han Meisk visste, hvad de råk efter. – Der sat ingen heime til at ta imot fremmedfolket idag, som kjærringen var paa saueleting i fjeldet.

Skjoren lettet og fløi iltert skrattende og satte sig paa kanten av nøsttaket like ved ham, strakte næbb, skrek og vippet med stjerten.

«Hold op, dit spetakkel, eg gjær ett i besøket, høir du!» hyttet han.

Da krakset en ravn langt og dystert fra bjørketoppen under Svartflaaget, og Paal-Joas slængte trevent arbeidet og stavret [170] hjulbent over nøstloftgulvet og gløttet ut vinduet i røstet.

Et enslig kvindfolk kom roende op bugten og emnet sig lægge til støen hans. Stakken hadde hun brættet over knærne, og liten og lubben stemmet hun føtterne mot tiljen. Var det ikke tullkjærringen til han kræmmer-Olai, de kaldte, hun, de sa nægtet manden hjemmedøpe ungen? – – – Et smeldvakkert kvindfolk skulde hun være at se til. Aa jøsses for hofter og lægger –

Svindsen tørket han tobakssiklet av mundvikerne og redet skjægbusterne mellem fingertuppene, sopet spaanrusket av bukserne og stiltret fort tilbake til arbeidet.

Med langsomme aaretak styrte Sara ind til støen, og baaten skrapte mot fjæren.

Var det synd for Vorherre det, hun hadde fore idag? Ikke visste Sara det, og ikke hadde hun plaget sig synderlig med at sanke kundskap om det heller. Men det vesle bankjonet sit maatte og skulde hun ha i tale og høre hvad pistret og jammeren betydde. Og derfor var det, hun hadde laant fem kroner av Aminda og tat ut paa turen til han Paal-Joas, som hadde magten til at syne igjen og gjøre aat og mangt andet, [171] som ellers brukte være skjult for almindelige menneskers øine.

Stilfærdig la hun ind aarene og bandt fæstet til en sten, saa grov hun i kjolelommen efter femkroningen, gik fort nogen skridt og stanset raadvild – –

Det var svært saa dødt og lukket her saa ut til at være. Var folket bortreist eller holdt de kvilestund? Trøste og hjælpe hende, hadde hun gjort turen paa maafaa – – Sara greiet ikke gjøre den omigjen efter alt det, hun hadde hørt og spurt gaardimellem om ham, hun nu søkte.

Hys, hamret de ikke en spiker ind ovenfor nøstet? *Han* var altsaa hjemme –

Men endda saa vel forberedt til møtet hun var, bevret Sara i maalet, da hun stod foran Paal-Joas og ba goddag og signe arbeidet.

Var der slike langfarendes folk ute, hilste han mutt uten at se paa hende. Kunde ikke be nogen gaa frem til gaarden, for kjærringen var ikke heime, hun skulde liksom lete sau, maa vite.

Takk saavist, Sara skulde ikke lenger – – Det var nok Paal-Joas selv i egen person, hendes ærend gjaldt.

Hun blev sprutrød i det samme, det var [172] sagt, og stod og traakket raadvild og lette efter ord, som ikke skulde vække fortrytelse og særhet hos ham. Prøvde sig fore med at snakke om seifisket og jordveien. Saa urimelig frodig baade aker og engslaatte her saa ut til at være mot andre steder, hun hadde faret forbi idag – Net som en hage tykte hun her var.

Der var mer end ett svedttak lagt ned i den hagen, mumlet Paal-Joas; derfor gik han nu baade gammel og kroket, plaget av gift og rygværk.

Sara blunket skygt hen paa ham. *Han* gammel og kroket! Ret som et lys var han at se til, skulde hun fortælle ham, om ingen hadde sagt ham det før – – Og sandelig var der dem, som yngre var av aar, men tedde sig mer avfældig – Joda, jamen var der det.

Paal-Joas humret blidlynt og ba hende sætte sig, for ungt vakkert folk trængte ogsaa kvile.

Sara skyndte sig med at nytte godsindet hans og flyttet sig tæt bortaat og bar frem ærendet sit. Med myk røst tagg hun ham om at vise hende banliknelset en eneste gang – – Det gjaldt liv og salighet for hende, at den bønnen blev opfyldt, sa hun [173] sorgtungt og klappet ham over trøieærmet med haandflaten.

Hun hadde penger med – – fem kroner, vær saa god, fristet hun.

Han grep med krumme fingre om næven hendes og strøk og famlet hende opover armen.

«Ungt ferskt kjøt, har Gud selv født. Gammel kjærring apa, har fa'n skapa,» knægget han lysten og kløp.

Sara grøsset og vilde fri armen, men var likevel ræd for at gjøre kallen sint og blev sittende, kvalm av vammel gru for at han skulde ta efter hende engang til.

Vilde Sara bli med ham ind paa nøstloftet, kanskje fandtes der raad med det, hun ba om – saafremt hun var medgjørlig og snil av sig, kviskret han skjælven og nærgaaende.

Storkatten gjorde et bøks – – – Det pistret og pep for livet ensteds bortimellem græstuerne, og Sara bleknet og snappet efter luft – – – Tedde varslet sig ved høi lys dag! –

Motstræbende drog hun sig efter Paal-Joas – – Den uskyldige barnesjælen skulde faa fred.

[19]

[174] Ødselig og avsides fra alfarveien laa kirkegaarden paa en tørlændt mæle ved det aapne ishav.

Vinterstormen jog sjødrev og sandflugt over den og pisket korsene skakke og jevnet gravene. Men sommersdag, naar havet kruset sig lekent mot land, og sol brændte het, yrte det med alle slags, duftende blommer paa den varme sandjord, saa mælen nære paa liknet den fagreste hage i hegn.

Barhodet, i rødstripet underskjørt og flæret nattrøie kom Sara til mælen sent en sommerkvæld og lette sig lyvd mellem fjærens høie sten mot kvældskjølen, mens hun bidde paa at solen skulde synke. Naar dens øverste rand fløt i havbrynet, led det til midnat, og da skulde gangen rundt kirkegaarden begynde – – – Baklængs skulde hun gaa den, uten at se hverken til høire eller venstre, og dødmandsknoken, Paal-Joas ga hende, skulde hun holde i høire haandloven.

[175] Hadde hun den? Snøgt gramset hun ind paa barmen efter lommeduken og løste knuten i ene hjørnet – Den var der, morken og grønagtig, ikke stort længer end tommelfingren – «Daumandsben vækker dau av grav,» kniste hun fornøiet og trillet med knoken i haandflaten.

Hun hadde lurt dem godt, baade han Olai og den langskaaka av et kvindfolk, han hadde anskaffet sig for at gjæte paa hende – – – Tilpas til dem! Var hun vetløs og tullet, fordi om hun hørte barnet sit pistre og ikke sanset tænke andet end det, saa længe det saknet ro i graven? – – Trække et vildt fremmed kvindfolk ind i huset... true med doktor og galehus – huf, den aatfærden var akkurat likt han Olai!

Men i dag til eftan, mens Olai og langskaaka hans hadde det travelt med at omvøle kræmmersækken, lot hun dem godvillig stænge sig inde paa kammersloftet; men ikke før var nøkkelen vridd om i laasen, før hun smatt ut vinduet, akte over svaltaket og hoppet ned paa græsbakken. En liten stund trykket hun sig indtil stueveggen og lydde til blidlaaten indenifra, saa la hun paa sprang op værste uren, over [176] skaret og ned andre siden. Hun labbet bløtmyr og kløv hamrer og flaag, folkefot aldrig hadde trampet, for at naa tidsnok hit – – – – –

Fugl stilnet mot midnat, sat og blundet paa skjær og knaus eller svam sovende i baaredraget. Langt, langt ute skygget et seil for den klare synsrand, og fra græslien,

Sara nys hadde furet nedefter, skingret enkelte bjeldeklemt fra sau, hun hadde skræmt op.

Solen dyppet nedre kanten, sank langsomt og dukket i det store, speilblanke hav – – – – –

Nu. – Endelig, pustet Sara og frøs av iver, og hun krøp varsomt paa firefot mellom stenene og tittet over mælekanten, om nogen var efter hende. Gudskelov, hun trøstet begynde –

Engang rundt – baklængs, fot for fot, med venstre haands fingertupper mot kirkegaardsgjærdet og benknoken klemt i høire – – – –

– – – Grov de mot kistefjælene dauingerne – – – vilde de op – – –? Hys, vente med sig! – – – Det var ikke dem hun urodde – – –

Tør og skarp i maalet ropte hun foran ^[177] porten: «Banet mit, banet mit!». Saa stiltret hun anden gang rundt, ropte og bidde efter svar, hørte bare hjertets dumpe slag og krækte sig møisommelig tredie gang rundt.

– – – Saan tyngsel der seg over hende, som en byrde, hun ikke aarket bære – – – svedten sprængte i store draaper over næseryggen – det suste for ørene og flimret med lysgnister for synet.

«Banet mit! banet mit!» kviskret hun mat og støttet panden mot tremmeværket i porten – – – Og det dunket og grov fra gravene – – Nakne arme boret sig frem av græstorven, nogen til haandleddet, nogen til albuen, men bankjónet hendes, det kom ikke

– – Atter ropte hun kjælen og inderlig og rusket i porten for at faa den op. En lang træsplint løsnet under grepet og flaknet fra – – Hun fanget den, før den faldt, og stod med den i haanden og stirret længe paa den. Saa presset hun den haardt mot barmen, og satte sig stilt ned og rugget med overkroppen.

«Banet mit! Stubben min! Kom han til mamman sin,» nynnet hun og spidset læperne mot træstykket – – –

^[178] Sol drysset over speilblankt hav, fugl vaaknet av midnatsblund, og fra myrsiget bortenfor mælen kvækket frosk.

Paa græsbakken utenfor porten sat Sara, og nattrøien sin hadde hun viklet om tremmestumpen, og særken sin hadde hun spjæret i remser til linde og viklet

utenom – – – Stakkars velsignede lille bankrypen hendes, som hadde saknet
maman sin og ingen flinad faat!

Saa steg hun let og ung over mælen og knælte ved myrsiget.

«Jeg døper dig Albert Erstein i namnet Gud fader, Guds søn og Gud den
helligaand,» sa hun høit i trøstefuld andagt og øste vand over bylten.

[20]

[179] Smaasjøen løp med krappe klunk indunder skøiten, og morilden heftet lysende fnug langs vandlinjen. Den laa der fortøiet og oplagt i havn for de par svarteste vintermaanederne.

En liten jolle kom fra støen ved naustet og la til siden, det var Albert som for anden gang efter middagen søkte sig et sted til at være i fred med tankerne sine. Han gjorde fast fanglinen og drev et par slag over dækket og smatt saa ned i rummet og skubbet luken over.

Der var glo i byssen fra ista, han var her, og han puttet et par torv til paa varmen og rotet asken fra trækhullet. Saa hev han sig paa køien og stirret ind i ilden; mens han grubliserte over, saa underlig verden var ordnet.

Der gik folk og messet paa det, at storkar og øvrighet vilde menigmanden til livs, [180] og at lovene litet værnet de fattige og dem, som mest hadde det nødig. – Men det skjønnte han, og ikke visste han, om det var fra bladet eller fra sig selv, han hadde det, at det var med menneskene som med bjørk i skogen, naar sevjen stivnet og ny ring skulde til at lagre sig – Da sprængte det paa, til barken og næveren tøiet sig – – – Og var mennesket i vækst det ogsaa, sprængte det paa i bringen og saa kjendtes samfundet for trangt. Men ikke blev det for enkeltmands kræfter at vide det barkelaget, og derfor vanket der saa mangen en skrulling, som hadde tat mén av at bli klemt i væksten – – Og Sara, den snille veninden hans, som de imorges bastet og bundet hadde skikket paa anstalten, hun hadde mistet vettet av at sprænge mot stængslet – – – – –

Men hændte det, der blev mange, mange i vækst samtidig, maatte ytterlaget vide sig. Og det gik an at være til, for en stund da – – – – –

Han løftet sig paa albuen og følte paa hylden over køien efter fyrstikæsken og tændte lampen og trak frem av inderlommen en gammel brun tegnebok og aapnet den. I ene tasken, gjemt mellem nogen [181] brever, var et slitt avisutklip, et slags eventyr, han engang hadde fundet i bladet. Omhyggelig brættet han det ut og læste halvhøit:

... Og der var en kvinde, som utstøtt av menneskenes samfund lette sig ly og skjul i en hule og fødte sit barn og blev der.

Aldrig flænget solens gyldne straalere eller dagens hvite glans fjeldets mulm – –
Sommervindens sus over bølgerende eng, høstvindens rusk i træets falmede krone,
vinterstormens brus naadde aldrig dit ind.

Men moren lunet barnet ved sin barm og nynet sol og dag, stjerneskin og
maanesølv, blomsterflor og fuglekvidder, havets langt, langt sugende aandedrag og
baarens skumkruste brem om fjeldets fot ind i dets gryende sanser.

Saa en dag aapnet der sig høit, høit oppe i det rugende mørke en ørliten spræk i
fjeldet; og i sprækken laa daglyset som en sølvblank stjerne og brøt mørket med
levende straalere. Og barnet søkte gripe dem, men moren gjemte sit ansigt og graat.

Aar blev lagt til aar – – længsel ante længsler, til en nat døden slukte
livslampen for moren og tændte den igjen i paradiset hos Gud.

Men barnet flakket alene langs hulens [182] avgrunde og ropte efter hende, indtil
dets engel kom og førte det ut av fjeldets nat.

*

Det stod i dagen og stirret, blunket og stirret med uvante øine – – Straa neiet
ved straa, fryvil hang mellem blomster, og i trænes kroner sang fugl, i rislende
bæk varlet fisk, og høit over var himlens utstrakte hvælv, og hvite smaa skyer gled
over dets klare blaa. Men solen aatte det altsammen – – Alverden hørte solen til.

Vårt traadte barnet over græsset. Undrende rørte det blomst og blad.

Men da vinden bruste over engen, vilde det stanse den med sine smaa hænder
og løp lekende mellem de svaiende straa. Og smaa fugl og marihøne og fryvil fløi
med. Og maur og spindgro og tordyvel og al markens kryp krabbet med i leken.

*

Himlens hvite smaa skyer flokket sig i vest, og solen fanget dem og farvet dem i
glød og guld og redte sin seng blandt dem, for nu var den træt og vilde lægge sig.

Og fuglene sang for den trætte sol og stak hodet under vingen; maur og
spindgro og al markens kryp blev gjemt av [183] skyggen. Men det sanset barnet
ikke; det sov.

Tidlig, tidlig steg solen op og skikket bud til lærken. «Trill!» sang den og fløi op
i den svale luft, og alle de andre smaa fugle vaaknet, de ogsaa, og sang sin solhilsen,

før de fløi hen for at sanke sig mat.

De saa barnet i søvn endnu og fløi efter skogens vilde bær og la ned hos det. Og mauren ga et æg og spindgroen et tørket fluelaar og harepus kom med saftige urter og ekkornet med nøtter, og humlefar bar honning; men fisken svam til bunden efter et muslingskal, fyldt med det klareste vand, og to græshopper bar det mellem sig til frokostbordet.

*

Mange, mange dage og uker var gaat, og blomster og blad visnet for høst – – De smaa fugle søkte mot sør, og markens levende kryp la sig til dvale i mosen; fisken fandt vei til det vældige hav, og himlens hvite smaa skyer blev sorte og tunge av regn – – –

Da vandret barnet ensom til den store, dystre skog og gjemte sig og graat, fordi alt det vakre var blet borte, og kameraterne var ikke mer.

[184] Men i skogen bodde en gammel vismand; han møtte barnet og leiet det hjem med sig til hytten og lærte det av eventyrets bøker og viste det deilige billeder –

Og sammen sat de, den hvithaarede olding og det lille barn, foran peisildens flammende baal; og alt det barnet hadde saknet og graat for, det fandt han frem igjen av bøkernes og bilderne. Og ikke blev barneøret træt ved at høre, alltid tagg barnemunden om at faa vite mer – – Og bøkernes mengde blev aldrig læst tilende, og billedernes rikdom tok aldrig slut.

*

Det lille barn blev et voksent menneske og vandret ut i folkevrimlen, der latteren ljomet og graaten var skrik. Fjern og fremmed gik det der, ensommere jo tettere myldret slog sammen om det. Det søkte glæden og der var ikke glæde, det dukket sig i synden og der var ikke synd – – – Bare længsel – – Aldrig, aldrig stilnet længsel – – Og længsel fødte længsler, det var livet – – –

Albert la papiret sammen efter de gamle brætterne og stak det ind mellem brevene og spændte igjen boken. Kanske burde han ha lat Sara læse det, som han først hadde [185] tenkt... Han hadde egentlig klippet det ut og tat vare paa det til hende.

Parafinlygten dinglet i en staastraad fra bjælken over høvlbænken i midt-naustet, der Mikel Fjølviken var ifærd med at høvle baatbord. Men henne i krokene og opunder spærreloftet blandt børnskap og seil rakk lyset næsten ikke.

Ved nordre langvæggen stod fembøringen opskôret; over den var der lagt en lav hjeld og deroppe glitret det i stenkulsdrysset paa Mikkels likkiste, som snart i samfulde tolv aar hadde været rede for paakommende tilfælde – Den samme kisten var det just ikke, for imellem var den blet laant til trængende og betalt igjen med en ny, akkurat maken, saa fort snedkeren vandt faa den færdig. Og Mikkel likte at ha den staaende der og brukte den til gjemmested for tobakken og dramskvætten og den slags smaatteri, han ikke netop vilde andre skulde rote med. Men ved søndre langvæggen stod sekstringen og laa garnkavl og kagger og sildtønder.

Øvre naustdøren knirket paa hængslerne, og kallen skottet op. – Det var Aminda, som gled ind, og ansigtet hendes syntes [186] tuslet og blekt under det svarte stortørklæet, hun hadde kastet over sig.

«Staar I her aaleina, far,» spurte hun litt usikker.

Hun saa vel det!

«Men kor e han Albert,» snakket hun rapt og angst.

Han var rodd ombord igjen, sa kallen vemodslig og drev paa med arbeidet.

Aminda klemte døren ilaas og gik stilfærdig hen i hjørnet, hvor torskegarnene hang, og tok til at spanne over tælnerne, mens munden mol i takt med spanningen.

Mikkel slap høvlen og glodde paa hende og gapte. «Ka gjær du der?» brummet han, og stolpret bort til hende.

Aa, hun hadde lagt märke til, han Paal-Joas fingret ved garnene, efter han Albert hadde sagt tvert nei til at ta sønnen hans med paa skøiten til vinteren – svarte hun lavmælt og snudde ryggen til.

Der skulde hun piskedø sjaa, at han Meisk¹⁵ hadde været ute med troldklørne og forgjort bruket til glunten, saa fisken ikke fæstnet i maskerne – Men neigu, om Paal-Joas skulde faa fremmet viljen sin dengang, svor kallen hidsig og bet en durabelig skraa [187] og hjalp datteren med at spanne videre og læse friordene over børnskapen.

Da de var færdig, kuldset Aminda og trak tørklæet tettere om sig og blev staaende; men Mikkell stullet tilbake til høvlingen. – – –

Hadde hun hørt, spurte kallen, om han Albert græmmet sig, fordi han ikke fik gjøre i stand fembøringen til lossementsbaat? Han hadde bedt om det her ene dagen.

«Æg ha ingenting hørt – Du veit han e faasnakkendes, naar nokke gaar han imot.»

Hun kom nærmere og sanket høvelflis i forklæet og emnet sig til at forlate naustet.

Kallen stod og grundet med høvlen i næven. «Æg trur, æg reis ombord og sei, æg ska hjælp' han med at omreie baaten – – –» De hadde fuldt op av tørre, gode materialer liggende.

Jenten nikket ivrig og blev lys i stemmen.

«Gjør det far, e I snil!» Albert hadde bestemt noget, som tærte paa ham, det han ikke vilde ut med – – Hun skulde skynde sig op og koke rømmegrøt, la hun til. Det hadde broren tigget om længe –

Omstændelig børstet Mikkell rusket av høvlen og la den i værktøikassen og sopte [188] flisen av bukselaarene, og saa ruslet han til fembøringen og strøk ømt over baatsiden med de arbeidskrøkte fingre, og en taare silret fra øiekroken og ned i skjægget.

Albert hørte en baat lægge fra støen, og slukket lampen og anste efter varmen, før han steg op av rummet. Han kunde ingen se, men kjendte faren paa aarelaget og ropte, at nu kom han i land straks.

«Ja det æ paa tide, du kjem og gir mæg besked om kolsen du vil ha den lossement-baaten din,» blev der svaret. Mikkell hadde fundet frem materialer og skulde hjelpe med omforandringen. «Men først ska vi op og êt rømmegrout,» skjæmtet kallen ut av mørket.

Noter

[n1.](#) en] *rettet fra*: en en (*trykkfeil*)

[n2.](#) *Forfatternote*: fattigslig hytte ved stranden

[n3.](#) litt] *rettet fra*: liit (*trykkfeil*)

[n4.](#) *Forfatternote*: Det haar barnet er født til verden med.

[n5.](#) *Forfatternote*: Fan.

Regine Normanns *Stængt* er lastet ned gratis fra bokselskap.no